

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

NSOSTS14

Kevät 2017

Anniina Hedman

VISKARIKANSIO

– Materiaaleja Verkanappulat Oy:n viisivuotiaalle
kielellisten ja matemaattisten taitojen harjoitteluun

Anniina Hedman

VISKARIKANSIO

- Materiaaleja Verkanappulat Oy:n viisivuotiaille kielellisten ja matemaattisten taitojen harjoitteluun

Kehittämistyö toteutettiin syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana. Toimeksiantajana toimi Verkanappulat Oy ja yhteyshenkilönä oli Verkanappuloiden toimitusjohtaja Minna Takkula. Kehittämistyössä olivat mukana myös johtoryhmä eli jokaisen yksikön johtaja sekä Verkanappuloiden työyhteisö. Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää Verkanappulat Oy:n varhaiskasvatusta viisivuotiaille lapsille niin sanottuun minieskaritoimintaan. Minieskarilla Verkanappulat tarkoittavat viisivuotiaille tarkoitettua toimintaa, jossa harjoitellaan esikouluun liittyviä tehtäviä. Kehittämistehtävänä oli luoda toimeksiantajan toiveesta kansio, jonka kaikki Verkanappuloiden viisivuotiaat kävisivät läpi ennen esikouluun siirtymistä. Tuotoksen sisällössä on huomioitu 5-vuotiaan lapsen kasvu ja kehitys ja sisältö painottuu kielellisiin ja matemaattisiin tehtäviin. Tuotoksen tavoitteena oli yhtenäistää Verkanappulat Oy:n viisivuotiaiden lasten valmiuksia ja lähtökohtia aloittaa esikoulu.

Kehittämismenetelmiä olivat aikaisemman tiedon käyttö, alkukartoitus, kyselyt, dialoginen keskustelumenetelmä, kokeileva toiminta sekä henkilökohtainen kehittämisspäiväkirja. Prosessin alussa kerättiin työyhteisöltä toiveita ja tarpeita kansioon liittyen alkukartoituksen avulla. Kirjallisuuden, alkukartoituksen sekä kokeilevan toiminnan avulla muotoutui kansion sisältö. Kokeileva toiminta toteutettiin Verkanappuloiden yksikössä, 5-vuotiaiden lapsiryhmässä, jossa suoritettiin myös syventävän harjoittelujaksoni. Toiminnassa kokeiltiin ja arvioitiin kansion sisällön useita tehtäviä. Prosessin lopussa teetettiin palautelomake toimeksiantajalle ja työyhteisölle.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi Viskarikansio viisivuotiaille lapsille minieskaritoimintaan. Kansion alussa on teoriatietoa 5-vuotiaan lapsen taidoista sekä uuden elokuussa 2017 voimaan astuvan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 olevat oppimisen alueet huomioituna Viskarikansion tehtäviin. Kansion sisältö on jaoteltu vuoroviikoin tehtäviin matemaattisiin ja kielellisiin toimintoihin elokuusta kesäkuuhun. Kansion sisältö on toimitettu toimeksiantajalle konkreettisenä kansiona sekä sähköisenä versiona.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, viisivuotias, oppiminen, kehittämistoiminta

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services

2017 | 46+6

Anniina Hedman

VISKARIKANSIO

- Materials for the five-year-old children of Verkanappulat oy to practice linguistic and mathematical skills

This development project and thesis was made during the autumn year 2016 and spring 2017 for Verkanappulat kindergarten. The contact in Verkanappulat was managing director Minna Takkula and there were included also day care directors and employees. The main aim of this thesis was to develop Verkanappulat early childhood education of five years old children before they go to preschool. The goal was to create folder that include mathematical and linguistic action based theories about development and growth of five-year- old child. The main aim of the output was unified five-year-old children readiness to start pre-school.

There were used former knowledge, a questionnaire, dialog, experimental action and personal development diary as a basis for developing. A survey for professionals was done at the beginning of the project so they could represent their ideas about five-year-old learning and early education. The content of the folder is complied with the help of the literature, questionnaire and experimental action. With experimental action were used in Verkanappulat kindergarten and testing folders content. At the end of the project was feedback form about folders content by Verkanappulat staff.

The output of this development was the folder that includes mathematics and linguistic action to five-year-old children. Structure of 'Viskarikansio contains theoretical aspects of five-year-old children, their development and skills. There are also mathematical and linguistics actions according to the National Curriculum Guidelines on Early Childhood Education and Care which is coming into effect in August 2017. After that content, have dispended to mathematical and linguistic actions. The folder was delivered to Verkanappulat in concrete folder and electric form.

KEYWORDS:

Early childhood education, five years old, learning, development

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISTYÖLLE	7
2.1 Kehittämistyö – perustelusta arviointiin	7
2.2 Toimeksiantajan kuvaus ja kehittämistyön tarve	7
2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä	8
3 VARHAISKASVATUS – LAPSEN HYVINVOINNIN JA OPPIMISEN EDISTÄJÄNÄ	10
3.1 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat	10
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet Suomessa	11
3.3 Oppiminen varhaiskasvatuksessa	14
4 VIISIVUOTIAS – KEHITTYJÄ, OPPIJA JA LEIKKIJÄ	16
4.1 Viisivuotiaan lapsen kehitys	16
4.2 Kielellisten taitojen kehitys 5-vuotiaalla	18
4.3 Matemaattisten taitojen kehitys 5-vuotiaalla	20
4.4 Leikki ja toiminnallisuus mukana oppimisessa	21
5 VISKARIKANSIOTA KEHITTÄMÄSSÄ	24
5.1 Kehittämismenetelmät	24
5.2 Kehittämistoiminnan prosessin kuvaus	25
6 VISKARIKANSION ESITTELY	33
ARVIOINTI JA POHDINTA	35
6.1 Kehittämisprosessin arviointi	35
6.2 Viskarikansion arviointi	36
6.3 Luotettavuus, eettisyys ja ammatillinen kasvu	37
LÄHTEET	40

LIITTEET

- Liite 1. Alkukartoituskysely
- Liite 2. Alkukartoituskyselyyn vastanneille lähetetty sähköposti
- Liite 3. Toimeksiantajalta saatu lista aiemmin suunniteltuun minieskaritoimintaan
- Liite 4. Väliarviointi
- Liite 5. Palautekysely
- Liite 6. Tarinan käyttäminen opinnäytetyössä

KUVAT

- Kuva 1 Viskarikansion ideoinnin tukena olleet kirjat. (c Anniina Hedman 2017). 29
- Kuva 2 Oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 yhdistettynä Viskarikansion tehtävien sisältöön (c Anniina Hedman 2017). 34

KUVIOT

- Kuvio 1 Sisällölliset orientaatiot varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005. 12
- Kuvio 2 Oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016. 13

TAULUKOT

- Taulukko 1 Kehittämistoiminnan prosessi (mukaillen Salonen 2013, 20.) 26

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatukseen osallistumisella on myönteinen vaikutus kognitiiviseen kehitykseen ja tätä kautta se luo samalla pohjaa positiiviselle oppimisajattelulle ja koulutielle. Varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan lähtökohtana on ymmärrys lapsuuden merkityksellisyydestä sekä lapsen kasvun ja kehityksen tuntemuksesta. Pedagogisen toiminnan kautta on tärkeä luoda lapselle mielekkäitä oppimiskokemuksia. (Opetushallitus 2016c, 5; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14 – 18.)

Tämän kehittämistyön toimeksiantajana oli Verkanappulat Oy. Verkanappulat Oy on yksityinen päiväkotiyhtiö, jolla on 14 yksikköä ympäri Varsinais-Suomea. Tavoitteena oli kehittää Verkanappulat Oy:n viisivuotiaiden niin sanottua minieskaritoimintaa. Minieskarilla Verkanappulat tarkoittavat viisivuotiaita, jotka eivät aloita vielä varsinaista esiopetusta. Minieskaritoiminnan avulla Verkanappulat haluavat yhdenmukaistaa viisivuotiaiden lasten esiopetusvalmiuksia. Kehittämistehtävänä oli luoda kansio, jossa olisi tarvittavat materiaalit kielellisten sekä matemaattisten taitojen harjoittelua varten.

Kehittämistyön raportin luvussa kaksi kerron työn lähtökohdista, jossa kuvaan toimeksiantajaa, toimijoita sekä työn lähtökohtia ja tarvetta. Kerron myös tavoitteista sekä kehittämistyön tehtävästä. Kehittämistyön teoriaosuus ovat luvuissa kolme ja neljä. Luvussa kolme teoriaosuus käsittelee varhaiskasvatuksen määrittelyä ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, johon toiminnan suunnittelun tulee perustua. Lisäksi kerron oppimisesta varhaiskasvatuksessa. Toinen teoriaosuus, luku neljä, käsittelee viisivuotiaan lapsen kehitystä yleisesti sekä lisäksi vielä tarkemmin kielellisten ja matemaattisten taitojen kehitystä. Luvussa neljä kerrotaan myös 5-vuotiaan lapsen leikin merkityksestä oppimisessä.

Teoriaosuuksien jälkeen luvussa viisi kuvaan käyttämiäni kehittämismenetelmiä sekä kerron kehittämistyön prosessin etenemisestä. Luvussa kuusi esittelen kehittämistyöstä syntyneen tuotoksen eli Viskarikansion. Viskarikansio sisältää kielellisiä ja matemaattisia tehtäviä viisivuotiaille. Luvussa seitsemän pohdin ja arvioin kehittämistyön prosessia, kehittämistyön tuotosta, sekä työn luotettavuutta, eettisyyttä sekä omaa ammatillista kasvuani.

2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISTYÖLLE

2.1 Kehittämistyö – perustelusta arviointiin

Käsite kehittäminen rinnastetaan helposti myös kehittämistoiminnan, kehittämistyön sekä kehitystyön käsitteiden kanssa. Kehittäminen on konkreettista toimintaa, jolla on selkeä päämäärä sekä tavoite. Kehittämistoiminnan lähtökohdat, organisointitavat, kohde sekä laajuus riippuvat kehittämisen tarpeesta ja ovat siksi vaihtelevia. (Toikko & Rantanen 2009, 13 – 14.)

Kehittämistyössä prosessi etenee viiden erilaisen tehtäväkokonaisuuden avulla. Nämä viisi tehtäväkokonaisuutta ovat perustelu, organisointi, toteutus, levittäminen sekä arviointi. Kehittämistoiminnassa organisoinnin, toteutuksen sekä arvioinnin pohjalla suositellaan Toikon & Rantasen mukaan tarkoin määriteltyä lähtökohtaa eli kehittämistoiminta tulee olla perusteltua. Perustelu liittyy usein uuteen näkemykseen tai johonkin sen hetkiseen ongelmaan, jota tulee kehittää. Tärkeää olisikin, että kehittämistoiminnan tavoite perustellaan mahdollisimman selkeästi. Kehittämistoiminnan perusteluissa muodostuu usein kysymys, mitä ja miten tehdään. Organisointivaiheessa kehittämistoiminnan tavoite on jo hyväksytty. Organisointi sisältää kehittämistoiminnan suunnittelua sekä valmistelua kuten toimijoiden ja resurssien määrittelyä, ketkä osallistuvat kehittämiseen ja miten tavoitteeseen pyritään. Kehittämistoiminta on pitkälti konkreettista tekemistä ja toteutus kehittämistoiminnassa tapahtuukin priorisoinnin, ideoinnin, mallintamisen sekä kokeilun kautta. Tulosten levittämällä voidaan puhua myös kehitetyn kohteen juurruttamisella. Kehittämistoiminnan tulosten levittämistä voidaan edistää esimerkiksi tuotteistamalla kehittämistoiminta. Arvioinnin avulla saadaan tietoa kehitettävästä kohteesta. Arvioinnin avulla voidaan pohtia, onko kehittämistoiminnan tavoite saavutettu, missä on onnistuttu ja missä tarvitaan vielä hiomista. Lisäksi arvioinnin avulla voidaan osallistaa toimijoita sekä saada esille heidän odotuksensa kehittämistoimintaa kohtaan sekä siihen liittyvää palautetta. (Toikko & Rantanen 2009, 56 – 63.)

2.2 Toimeksiantajan kuvaus ja kehittämistyön tarve

Tein kehittämishankkeen yksityiselle päiväkodille Verkanappulat Oy:lle. Yksityinen lasten päivähoito tarkoittaa yksityisen henkilön, säätiön tai yhteisön korvausta vastaan järjestämää päivähoitoa lapselle (Varhaiskasvatuslaki 36/1973). Verkanappulat on vuonna 2000 perustettu yritys, joka toimii ympäri Varsinais-Suomea, yhdeksällä eri paikkakunnalla, neljässätoista eri pisteessä (Verkanappulat 2016a). Kehittämistyö tehtiin koskien kaikkia

Verkanappulat Oy:n yksiköitä. Pääyhteistyökumppanina toimi Verkanappuloiden toimitusjohtaja Minna Takkula. Mukana kehittämishankkeessa olivat myös johtoryhmän jäsenet eli jokaisen yksikön johtaja sekä yksiköiden tiimit, jotka työskentelevät 5-vuotiaiden lasten kanssa.

Päiväkodit tekevät yhteistyötä kuntien kanssa ja toimivat kunnasta riippuen ostopalvelulla, palvelusetelillä tai yksityisen hoidontuella. Verkanappulat Oy kertoo nettisivuillaan tarjoavansa monipuolista päivähoitoa alle kouluikäisille. Toiminnassaan he kuvaavat painottavansa luonto- ja liikuntakasvatusta sekä kielten, matematiikan ja musiikin oppimisen leikin ohessa. Lisäksi perusajatuksenaan Verkanappuloilla kerrotaan olevan tarjota lapselle yhteisöllistä sekä yksilöllistä, kiireetöntä ja kodinomaista varhaiskasvatusta hyväksyvässä ja turvallisessa ympäristössä. Verkanappulat kertovat nettisivuillaan huomioineen toiminnassaan jokaisen lapsen kehityksen ja ikätason mukaan. Verkanappuloiden päiväkodit sijaitseva lähellä luontoa sekä monipuolisia leikki- ja liikuntapaikkoja. (Verkanappulat 2016a; Verkanappulat 2016b.)

Kysyin Verkanappulat Oy:ltä mahdollista kiinnostusta kehittämistoimintaan ja he kertoivat pohtineensa kehittää kaikkien Verkanappuloiden päiväkotien käyttöön tulevaa kansiota, joka on tarkoitettu viisivuotiaille. Kansiossa tulisi olla tarvittavat materiaalit niin sanottuun minieskaritoimintaa varten. Minieskaritoiminnalla Verkanappulat tarkoittaa juuri 5-vuotiaita, jotka eivät vielä aloita varsinaista esiopetusta.

Tarve kansiolle oli noussut johtoryhmän pitämässä kokouksessa, jossa päiväkotien johtajat olivat pohtineet kehittämistoiminnan tarvetta. Ideaksi oli noussut viisivuotiaat ja nimenomaan viisivuotiaiden tarpeet kielellisissä ja matemaattisissa taidoissa. Minieskarilla Verkanappulat tarkoittaa 5-vuotiaille tarkoitettua toimintaa, jossa harjoitellaan tulevaa esikoulua varten muun muassa kirjaimia ja numeroita. Päiväkodeissa on tarkoituksena järjestää minieskaritoimintaa kerran viikossa, vuoroviikoin kielelliset ja matemaattiset taidot. Lisäksi tarkoituksena on järjestää kerran kuukaudessa päiväkotien sisällä kaikkien viisivuotiaiden kanssa yhteinen minieskaritoiminta, jonka tarkoituksena on tukea ryhmäytymistä sekä vuorovaikutustaitoja.

2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä

Kehittämistyön tavoitteena on kehittää Verkanappulat Oy:n varhaiskasvatusta sekä yhtenäistää Verkanappuloiden päiväkodeissa olevien viisivuotiaiden valmiuksia esiopetukseen yhteisen kansion avulla. Näin ollen lähtökohdat esiopetuksen aloittamisvuonna ovat tasapuolisemmat. Kansion avulla on tarkoitus myös kartoittaa viisivuotiaan oppimisen ja kehityksen tasoa eli kansio toimii myös samalla työvälineenä kasvattajille. Kehittämistehtävänä on suunnitella tuotos, konkreettinen kansio, joka tukee viisivuotiaan lapsen kielellisten ja matemaattisten taitojen harjoittelua ja oppimista.

Vaikka kehittämistehtävän aihe nousi Verkanappuloiden johtoryhmässä, oli kansiolle tarvetta myös muunkin henkilökunnan puolelta: alkukartoituksessa nimenomaan viisivuotiaiden kanssa työskentelevien kasvattajien mukaan, yhtenäisen kansion avulla minieskaritoiminnan suunnittelusta tulisi helpompaa sekä järjestelmällisempää. Lisäksi henkilökunta painotti, ettei ideoita ole koskaan liikaa, ja ulkopuolelta tuleva kehittäminen voisi tuoda lisää ideoita ja uusia käytäntöjä työyhteisöön.

3 VARHAISKASVATUS – LAPSEN HYVINVOINNIN JA OPPIMISEN EDISTÄJÄNÄ

3.1 Varhaiskasvatuksen lähtökohdat

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan tavoitteellista sekä suunnitelmallista lapsen hoidon ja opetuksen muodostamaa kokonaisuutta, jossa huomioidaan erityisesti pedagogiikka. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on edistää lapsen hyvinvointia sekä tukea lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista (Opetushallitus 2016a). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 11) täydennetään varhaiskasvatusta vielä enemmän; Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu pienten lasten eri elämänpiireissä. Jotta lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi toteutuu, tarvitaan kasvatuksen ammattilaisten lisäksi myös kasvattajien ja vanhempien kiinteää yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Varhaiskasvatuksessa vaalitaan lapsuutta, ohjataan lasta ihmisenä kasvamisessa sekä painotetaan lapsuuden itseisarvoista luonnetta. Varhaiskasvatuksen päätavoitteena on kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva lapsi. Hyvinvoivalla lapsella on hyvät edellytykset kasvaa, oppia ja kehittyä. Hyvinvoiva lapsi nauttii yhteisössä olosta kasvattajien ja muiden lasten kanssa. Kiireettömässä ja turvallisessa ympäristössä lapsi kokee iloa ja toimimisen vapautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13 – 15.)

Suomessa varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatustilaki, jonka uudistuksen ensimmäinen vaihe astui voimaan elokuussa 2015. Varhaiskasvatustilaisissa lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja sitä tulee soveltaa varhaiskasvatusta tarjoavassa paikassa kuten päiväkodeissa. Myös laissa on tarkoin määritelty tavoitteet lasten varhaiskasvatukseen. Lain tarkoituksena on; edistää lapsen iän sekä kehitystason mukaista kasvua, kehitystä, hyvinvointia ja terveyttä, edistää ja tukea oppimista nyt ja tulevaisuudessa, toteuttaa monipuolista pedagogiikkaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset, huomioida turvallinen, kehittävä ja oppimista tukeva oppimisympäristö, huomioida kunnioittava toimintatapa lasten kanssa, antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve, kehittää lapsen vuorovaikutus- sekä yhteistyötaitoja, mahdollistaa lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen sekä tehdä yhteistyötä lapsen huoltajan kanssa. (Varhaiskasvatustilaki 36/1973.)

Opetushallitus on määrännyt lokakuussa 2016 uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista varhaiskasvatustilain uudistuksen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti laadittavat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat on otettava

käyttöön elokuussa 2017 alkaen. (Opetushallitus 2016b.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisen lähtökohtana ovat lasten ympäristöjen muutokset, joissa huomioidaan niin kasvuympäristön kuin varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Perusteita on valmisteltu hyödyntäen uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia sekä sidosryhmäyhteistyön avulla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Suurin osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatukseen kuuluva opetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti kulkevan kokonaisuuden sekä perustan lapsen elinikäiselle oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016,18.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet Suomessa

Kehittämishanke osui varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kannalta haastavaan kohtaan, sillä hanke valmistui ennen kuin uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 astui voimaan. Tämän takia kehittämishankkeen raporttia tehdessä tuli huomioida varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 sekä 2016. Vertaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevia sisällöllisiä orientaatioita sekä oppimisen alueita toisiinsa, jotka näkyvät kehittämishankkeen tuotoksen sisällössä.

Uuden, elokuussa 2017 voimaan astuvan varhaiskasvatussuunnitelman myötä päiväkoteihin tulee suunnitella ja toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa. Tällä hetkellä voimassa oleva varhaiskasvatussuunnitelman käyttö on ollut suositus, mutta uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä, siitä on tullut laissa määrätty velvoite. Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista, tavoitteita ja ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä koko maassa. (Varhaiskasvatustaki 36/1973.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määrätty varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeiset sisällöt. Suunnitelmassa on määrätty lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman sisällöistä, monialaisesta yhteistyöstä sekä myös kasvattajan, lapsen vanhempien ja muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä. Varhaiskasvatussuunnitelma edellyttää kuntia, kuntayhtymiä sekä muita palvelujen tuottajia laatimaan varhaiskasvatussuunnitelman noudattaen sen perusteita. (Varhaiskasvatustaki 36/1973.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 sisältää sisällöllisiä orientaatioita, jotka tulisi näkyä suunnitelmassa varhaiskasvatuksen toimintaa ja joissa on huomioitu lasten kehityksellinen tasapaino toimintojen kautta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005 orientaatiolla tarkoitetaan erilaisten keinojen ja välineiden hankintaa, joiden avulla lapsi kykenee vähitellen kokemaan, ymmärtämään, perehtymään erilaisiin ilmiöihin. Sisällöllisten orientaatioiden avulla lapselle turvataan monipuolinen maailmankuva, kokonaisuus sekä

eheys. Sisällöllisiä orientaatioita ovat matemaattinen orientaatio, luonnontieteellinen orientaatio, historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio, esteettinen orientaatio, eettinen orientaatio sekä lisäksi uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Lisäksi näiden avulla kasvattaja saa näkemyksen jokaisen lapsen sen hetkisestä kasvutapahtumasta ja kasvun etenemisestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26-27.)

Kuvio 1 Sisällölliset orientaatiot varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005.

Matemaattisessa orientaatiossa lapsi tutustuu vertailuun, laskemiseen ja päättelyyn leikin ja arkitilanteiden avulla. Toimintoja voi tukea lapsia kiinnostavien ja heille tutujen materiaalien, välineiden ja esineiden kautta. Luonnontieteellinen orientaatio perustuu tutkimiseen, havainnointiin sekä kokeiluun. Lapsi voi tutustua syy-seuraussuhteisiin kokeilemalla sekä tutustumalla luontoon ja ympäristöön sisällä sekä ulkona. Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatiossa pyritään selkeyttämään lapselle menneisyyttä sekä nykyisyyttä niistä kertovien dokumenttien sekä kuvien avulla. Esteettisessä orientaatiossa lapsi tutustuu kuuntelemisen, havaitsemisen, luomisen, tuntemisen, intuition sekä kuvittelun avulla kauneuteen, melodiaan, rytmeihin, harmoniaan, ilon, jännityksen ja tyylin sekä niiden vastakohtien kautta erilaisiin kokemuksiin sekä aistimuksiin. Näiden avulla lapsi oppii samaistumaan sekä lapsella alkaa hahmottaa arvot, näkemykset sekä asennoituminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27 – 28.)

Eettisen orientaation avulla lapsi oppii arvo- ja normimaailman näkemyksiä kuten hyvän ja pahan sekä totuuden ja valheen erot. Lisäksi lasten kanssa tulee keskustella tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, vapauden ja kunnioituksen kysymyksistä arjen tilanteissa. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatiossa perustana on hengelliset, uskonnolliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Lapselle tulee tarjota mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselyyn ja pohdintaan.

Lisäksi lapsen oman katsomuksen tai uskonnon perinteeseen tutustutaan ja mahdollistetaan myös lasta lähellä oleviin uskontoihin ja katsomuksiin tutustuminen vanhempien kanssa sopimalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28 – 29.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 sisällöllisten orientaatioiden tilalle on tullut oppimisen alueet. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alueet ovat keskeisimpiä sisältöjä sekä tavoitteita, jotka kasvattajan tulisi huomioida suunnitellessa ja järjestäessä pedagogista toimintaa lapsille. Oppimisen alueiden tarkoituksena on myös taata lapselle mahdollisuus ja oikeus saada erilaisia kokemuksia eri oppimisen alueista. Oppimisen alueiden aiheita voidaan yhdistellä sekä soveltaa lasten mielenkiintojen ja taitojen mukaisesti. Oppimisen alueita on viisi erilaista: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Kuvio 2 Oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016.

Kielten rikas maailma sisältää varhaiskasvatuksen tarkoituksen: lapsen kielellisen identiteetin sekä kielellisten taitojen ja valmiuksien vahvistamisen. Lapsen kiinnostusta ja uteliaisuutta teksteihin, kulttuureihin ja kieliin kannustetaan sekä vahvistetaan sekä kehittyvät kielelliset taidot antavat lapselle mahdollisuuden erilaisiin vaikuttamisen keinoihin, olla aktiivisena toimijana sekä olla osallisena. Kielten rikkaassa maailmassa on huomioituna myös lasten puhuvan eri kielitä kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Tästä syystä onkin tärkeää tehdä varhaiskasvatuksessa näkyväksi kulttuurista sekä kielellistä moninaisuutta. *Ilmaisun monissa muodoissa* tuetaan tavoitteellisesti lapsen kuvallisen, musikaalisen sekä kehollisen ja sanallisen ilmaisun kehittymistä ja tarkoituksena on myös tutustuttaa lapsi taiteenaloihin sekä

kulttuuriperintöihin. Lisäksi ilmaisun eri muodot mahdollistavat lapselle erilaisia keinoja hahmottaa sekä kokea maailmaa lasta motivoivalla tavalla. *Minä ja meidän yhteisömme* -oppimisen alue sisältää eettisen ajattelun, katsomuskasvatuksen, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä lisäksi mediakasvatuksen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40 – 44.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni oppimisen alue antaa lapselle valmiuksia jäsentää, ymmärtää sekä havainnoida ympäristöään. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tukea lapsen matemaattista ajattelua sekä kannustaa lapsen myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Tähän oppimisen alueeseen liittyy myös ympäristökasvatus, jossa vahvistetaan lapsen luontosuhdetta sekä teknologiakasvatusta, jossa kannustetaan lasta kokeilemaan ja tutkivaan työtapaan. *Kasvan, liikun ja kehityn* –oppimisen osa-alueeseen liittyy ruokakasvatus sekä liikkumiseen, turvallisuuteen sekä terveyteen sisältyviä päämääriä. Tämä oppimisen alue kannustaa ja tukee itsensä huolehtimiseen sekä arkitaitoihin liittyviä asioita kuten lapsen suhtautumista ruokaan sekä syömiseen, omasta hygieniasta ja terveydestä huolehtimisesta sekä turvalliseen liikkumiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44 – 47.)

Tällä hetkellä käytössä oleva varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 ja elokuussa voimaan astuva varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 ovat perustana myöhemmin esiopetuksessa tulevalle tietoisemmalle oppimiselle. Esiopetuksen opetussuunnitelmassa opetuksen yhteiset tavoitteet muodostuvat samoista kokonaisuuksista kuin tulevassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 olevat oppimisen alueet. Tämän takia olen painottanut kehittämistyön tuotoksen sisällössä oppimisen alueita. (Aerila ym. 2010, 58; Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 31 – 38.)

3.3 Oppiminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on huomioitu oppimiskäsitys, jonka mukaan lapset kehittyvät ja kasvavat sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten sekä ympäristön kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa oppimiskäsitys perustuu myös näkemykseen lapsesta, joka on aktiivinen toimija. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Myös Vygotski sekä Piaget korostivat tämän tyylistä oppimista. Vygotskin teoriassa korostetaan lapsen ja hänen ympäristön välistä vuorovaikutusta oppimisessa ja tätä Vygotski kuvasi sosiaalis-kulttuuriseksi teoriaksi. Vygotskin mukaan lapsi on yhteisönsä aktiivinen osallistuja. Piaget'n teoriassa oppimista kuvataan usein konstruktivistiseksi. Siinä lapsi on aktiivinen ympäristön tutkija, joka kokeilee, tutkii ja tekee niistä johtopäätöksensä. Opetuksessa huomioituna Piaget'n teoria tarkoittaa sitä, että opetus ei voi perustua abstrakteille asioille vaan opetuksen tulee olla toiminnallista, kokemusperäistä sekä tukea lapsen omaa aktiivisuutta huomioiduna lapsen kehitystaso. (Nurmi, ym. 2014, 95.)

Lapsi on lähtökohtaisesti utelias ja halukas oppimaan, kertaamaan ja toistamaan uusia asioita. Oppiminen on lapselle kokonaisvaltaista ja lapsi oppii kaikkialla. Oppimisessa yhdistyvät ajattelu, toiminta, taidot, tiedot, tunteet, aistihavainnot sekä keholliset kokemukset. Lapsi oppii muun muassa havainnoidessaan, tarkkaillessaan sekä jäljitellessään muiden toimintaa. Lisäksi lapsi oppii myös leikin, liikunnan, tutkimisen, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteen kautta. Varhaiskasvatuksessa opetuksen tarkoituksena on siis edistää lapsen oppimista mutta myös auttaa lasta luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä ja myös ympäröivästä maailmasta. Lasta innostetaan ja motivoidaan varhaiskasvatuksessa opettelemaan uusia asioita ja myös ohjataan käyttämään erilaisia tapoja oppia. Opetuksessa huomioidaan lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet, kehittyvät taidot sekä jokaisen lapsen yksilölliset tuen tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20 – 21.)

Varhaiskasvatuksessa sisältöalueet ovat tiedon perusmuotoja, joiden avulla pyritään tarjoamaan lapselle kokemuksia sekä ideoita ja virittää lapsen uteliaisuutta sekä mielenkiintoa. Lapsen oppimiselle on tärkeää tiedon henkilökohtaisuus sekä kokemuksellisuus. (Mikkola & Nivalainen 2009, 56.) Osallistumista varhaiskasvatukseen pidetään tärkeänä lapsen sosiaaliselle ja kognitiiviselle kehitykselle. On myös tärkeää, että kasvattajat varhaiskasvatuksessa osaavat tehdä lapsille mielekkään oppimisympäristön ja ovat vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Näiden avulla muotoutuu merkityksellisiä oppimiskokemuksia, jotka puolestaan tuottavat lasten hyvinvointia. Pidemmällä tähtäimellä varhaiskasvatuksen kehitykselliset vaikutteet näkyvät esimerkiksi positiivisena oppimiseen suuntautumisena sekä koulun sujuvuutena. (Opetushallitus 2016c, 5.) Lisäksi opetushallituksen tilannekatsauksessa on todettu monien tutkimuksien perusteella lasten oppivan eri tavalla. Kasvattajan onkin hyvä huomioida erilaisia oppimisen tapoja ja kehittää pedagogisia käytäntöjään niin, että ne tarjoavat lasten kokemusten ja mielenkiintojen vaihtelun huomioinnin toiminnassa. (Opetushallitus 2016c, 27.)

4 VIISIVUOTIAS – KEHITTYJÄ, OPPIJA JA LEIKKIJÄ

4.1 Viisivuotiaan lapsen kehitys

Kasvun ja kehityksen termejä käytetään yleensä rinnakkain. Kasvu voi olla fyysistä ja psyykkistä ja kehitys liittyy enemmän sisäiseen muutoksen kuten kognitiiviseen, persoonallisuuden sekä sosiaalisuuden kehitykseen (Karling ym. 2009, 64 – 65). Lapsi elää kehityksessään vilkkainta kautta alle kolme vuotiaana. Silloin lapsen persoonallisuus kehittyy ensimmäistä kertaa, lapsi oppii tehokkaasti vaikuttamaan muihin ihmisiin sekä ympäristöönsä ja lisäksi lapsen minä alkaa näkyä. (Jakkula 2008, 33.) Ensimmäisinä ikävuosina lapsen aivot kasvavat ja kehittyvät nopeasti. Lapsella aivojen tilavuus kolminkertaistuu vuoden ikäisenä sekä kaksinkertaistuu vielä toisenakin ikävuotena. Kuitenkin voidaan havaita eri osa-alueiden kehityksen vaikuttavan toisiinsa ja näin ollen tietyn osa-alueen nopea kehitys helposti viivästyttää muuta kehitystä. Esimerkiksi motoriikan kehitystä saattaa viivästyttää puheen oppiminen. Kuitenkin kehityksen osa-alueet tulevat yleensä ripeästi ja harppauksella sitten perässä. (Laurinsalo & Alopaeus-Laurinsalo 2010, 34 – 35.)

Viisivuotias lapsi on monessa asiassa omatoiminen ja aloitteellinen. Tämän ikäinen lapsi on kuitenkin pieni ja kaipaa myös hoivaa, ja aikuisen läheisyys on tärkeää. Lapsen tunteet vielä ailahtelevat ja lapsi voi olla rauhaton. Viiden vuoden iässä leikit ovat tärkeitä ja toden ja kuvitellun raja alkaa erottua. Viisivuotiaan lapsen leikit ovat mielikuvituksellisia sekä lasta alkaa kiinnostaa yhä enemmän roolileikit, joissa mallinnetaan tuttua aikuista, kuten kotileikeissä. Myös leikit, joissa on selkeät säännöt innostavat lasta, mutta häviäminen saattaa olla vielä vaikeaa. Viisivuotiaalle lapselle oman ikäiset kaverit tulevat tärkeiksi ja vanhemmat kaverit ovat ihailun kohteena. Yhteisleikeissä lapsella on jo hyvät neuvottelutaidot. Toisaalta lapsi alkaa oppia erottamaan asioita selkeämmin, joten kaverisuhteita harjoiteltaessa saattaa ilmetä leuhkimista. (Erikson 1982, 243; Nurmi ym. 2014, 52; MLL 2016a.)

Viisivuotias lapsi alkaa pohtia asioita syvemmin. Lapsi pohtii oikean, väärän, hyvän, pahan, reilun ja epäreilun eroja. Lisäksi lapsi pohtii ilmiöiden syitä ja hakee vastauksia ja tukea pohdintoihinsa kasvattajilta ja vanhemmilta. Tässä ikävaiheessa lapsi myös muistaa asioita kuukausien ja vuoden takaa. Lasta kiinnostavat numerot ja kirjaimet ja sitä kautta lapsi oppii laskemaan noin kymmeneen asti sekä kirjoittamaan oman nimensä. Asioiden ja esineiden laadullinen tarkastelu, vertailu ja järjestely kiinnostavat 5-vuotiasta lasta ja näin ollen lapsi oppii määrät, värit, muodot ja koot. Viisivuotias lapsi osaa käyttää käsitteitä kuten, vähän, paljon, edessä, takana, alla ja päällä. Viisivuotiaan lapsen puhe alkaa olla sujuvaa, pieniä äännevirheitä saattaa esiintyä. Lapsi on kiinnostunut saduista ja pysyy vaikeissakin juonissa mukana. Tämän ikäinen lapsi nauttii liikkumisesta ja on siinä jo melko taitava. Lapsen käteisyys

alkaa vakiintua, eikä lapsi vaihtele enää kynää kädestä toiseen. Lisäksi viisivuotias lapsi pitää käsillä tekemisestä kuten piirtämisestä, maalaamisesta, askarteluista, leipomisesta ja helmien pujottelusta. Kuitenkin jokainen lapsi kehittyy omaan yksilölliseen tapaansa, joka on tärkeä huomioida. (Sosiaali ja terveysministeriö 2004,153; MLL 2016a.)

Sääntöjen ymmärrys ja niistä kiinni pitäminen alkavat muotoutua viisivuotiaalla. Viisivuotiaalla lapsella narratiiviset tarinan-kerrontataidot ovat kehittyneet melko hyvin ja hän pystyy kertomaan ajallisesti ja johdonmukaisesti etenevän tarinan. Sanaleikit ja vitsailut ovat lapselle mieluisia, mutta itsetuntemus ei vielä riitä itseironiaan. Lisäksi viisivuotiaana ihmisen itsekritiikki alkaa kasvaa jolloin myös epäonnistumisen pelko ja tunnistaminen kasvavat. (Erikson 1982, 243 – 246; Nurmi, ym. 2014, 52; MLL 2016a.)

Erik H. Eriksonin teoriassa on eri vaiheita, joita hän kutsuu psykososiaalisiksi kriiseiksi. Psykososiaalisiin kriiseihin liittyy aina jokin kehityshaaste. Yhden kehityshaasteen selviäminen muodostaa hyvän pohjan kehityksen jatkolle ja antaa lapselle voimia ja itseluottamusta kohdata seuraavan kehitysvaiheen haasteet. Epäonnistuessaan kehityshaasteessa, lapsi ei saa riittävästi valmiuksia kohdata seuraavia haasteita. Eriksonin kolmannessa vaiheessa 5-vuotias lapsi kamppailee aloitteellisuuden ja syyllisyyden parissa. Jos lapsen aiempi vaihe on antanut valmiuksia itsenäisyydelle, lapsi uskaltaa tutkia ympäristöään ja opetella elämään siihen liittyvien sääntöjen mukaisesti. Kolmannessa vaiheessa lapsi kokeilee omia ja kasvattajiensa rajoja. Tässä vaiheessa kasvattajien ja vanhempien on tärkeää huomioida, miten he vastaavat ja reagoivat lapsen jatkuviin kysymyksiin. Lapsen jatkuva uteliaisuus saattaa aiheuttaa ärtyneisyyttä aikuisissa ja jos lasta jatkuvasti rajoitetaan, torutaan tai rangaistaan, saattaa lapsi alkaa tuntea liiallista syyllisyyttä. On tärkeää, että lapsen kanssa keskustellaan rajoista sekä uteliaisuuteen suhtaudutaan ymmärrettävästi. Näin hän oppii ilman syyllisyyden tunnetta ilmaisemaan omia näkemyksiään. (Erikson 1982, 245 – 247; Karling ym. 2009,146 – 147.)

Viisivuotiaan lapsen kehityksen ja oppimisen suhdetta voidaan tarkastella lähikehityksen vyöhykkeen avulla. Lähikehityksen vyöhyke on psykologian käsite, jonka Lev Vygotski määrittelee olevan lapsen sen hetkisen ongelmanratkaisutason sekä kasvattajan tai vanhemman lapsen avustamana ongelmanratkaisutason välinen ero. Perustana lähikehityksen vyöhykkeelle on siis, että osaavamman henkilön toiminta tukee lapsen kehitystä sekä kasvua eteenpäin. Lapsen oppimisen kannalta on tärkeää, että kasvattaja tuntee sen kehityksen alueen, jonne lapsi yltää omin avuin sekä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kasvattajan tulee kuitenkin jättää tilaa myös lapsen luovuudelle sekä mielikuvitukselle. Valmiiksi oikean ratkaisun tai vastauksen antaminen on kehityksen tukemisen este. Lähikehityksen vyöhykkeellä viisivuotias lapsi voi yhdessä saman ikäisten tai kasvattajan kanssa oppia asioita, joista ei välttämättä vielä itsenäisesti suoriutuisi. Kuitenkin on hyvä huomioida, ettei lähikehityksen vyöhykkeellä tapahtunut oppiminen vaadi tiettyä opettajaa.

Toiminnassa yhteistyössä tapahtuvassa oppimisessa jokainen voi oppia muilta ja kuka tahansa voi auttaa muita. (Aho 2001, 8 – 9; Hakkarainen 2008, 45 – 49.)

Varhaiskasvatuksessa olevat 5-vuotiaat lapset ovat toisaalta samanlaisia, toisaalta hyvinkin erilaisia. Biologinen ja psyykkinen ikä ei aina kulje rinnatusten ja näin ollen se tekee ryhmästä heterogeenisen. Tämä tuo haastetta kasvattajalle: kuinka suunnitella pedagogista toimintaa, joka mahdollistaa koko ryhmän lasten aktiivisen osallistumisen. (Aho 2001, 10.)

4.2 Kielellisten taitojen kehitys 5-vuotiaalla

Lapselle kielitaito on monesta syystä merkityksellinen. Lapsi tutustuu ympäristöönsä, oppii uusia asioita sekä jäsentää havaintojaan juuri kielen avulla. Lapselle tulee puheesta vuorovaikutuksen, tunteiden, ajatusten, toiminnan suunnittelun sekä ongelmanratkaisun väline. Kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana kielenkehitys on nopeaa ja pieni lapsi ymmärtää kieltä ja sanoja paremmin kuin itse tuottaa. (Lyytinen 2014, 51 – 54.) Tukemalla lapsen vuorovaikutusta muiden kanssa, tuetaan samalla myös lapsen kielenkehitystä. On tärkeää, että lapsi kokee tavoitteelliseksi olla yhteydessä muihin ihmisiin (Ketonen ym. 2014, 201).

Suomen kielessä taivutusjärjestelmä on melko laaja ja siihen liittyvät sijamuodot, sanavartaloiden astevaihtelut sekä verbien taivutus eri persoonissa. Noin viisivuotias lapsi osaa jo keskimäärin Suomen kielen taivutusjärjestelmän perustan mutta uudelleen muokkausta, poikkeuksien opettelua sekä yhdistelyä tapahtuu vielä kouluiässäkin. Viisivuotiaalla lapsella puheessa esiintyy yleisesti ottaen kaikki käsky-, kysymys- ja väite-lauseet, joita suomen kielessä on sekä lisäksi tämän ikäinen lapsi osaa käyttää vertailumuotoja adjektiiveista. (Lyytinen 2014, 58; Nurmi ym. 2014, 47.) Viisivuotiaan lapsen kertoessa tästä hetkestä, menneistä tai tulevista hetkistä, lapsi käyttää pää- ja sivulauseita sekä aktiivi- ja passiivilauseita. Viisivuotias lapsi kykenee taivuttamaan verbejä subjektin mukaan eri persoonissa sekä ilmaisemaan suoritettua toimintaa liittomuotojen avulla. (Lyytinen 2014, 60.) Viisivuotias lapsi puhuu selkeästi sekä pärjää arkisissa tilanteissa vieraampienkin ihmisten seurassa. Lapsi kuuntelee keskittyneesti puhetta ja kykenee vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Tämän ikäinen lapsi pystyy pohtimaan jo mielessään ilmiöitä sekä asioita, jotka eivät ole konkreettisesti käsin kosketeltavia. Viisivuotiaan saattaa kuitenkin olla vaikea ymmärtää kielikuvia, kuten silmiinpistävä saattaa tämän ikäisen lapsen mielestä kuulostaa siltä, että silmiin koskee. (Nurmi ym. 2014, 49; MLL 2016b.)

Kielen oppimisen kannalta kasvattajan on hyvä ymmärtää, että saman ikäiset lapset saattavat olla kielenkehityksen eri osa-alueissa eri vaiheissa. Lapsen kielellinen identiteetti kehittyy, kun

lasta tuetaan sekä ohjataan kielellisten valmiuksien sekä taitojen eri osa-alueilla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen kielellisten kehityksen keskeisimpiä osa-alueita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämistäidot, puheentuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä lisäksi kielitietoisuus. Vuorovaikutustaitojen kehittämisessä kasvattajan on tärkeä huomioida lapsen aloitteisiin vastaaminen sekä lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta. Lisäksi on tärkeää kannustaa lasta vuorovaikutukseen muiden kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41.)

Varhaiskasvatuksessa kieltä opitaan opettelemalla sekä myös jäljittelemällä. Tämä näkyy kielen oppimisena, ajattelussa, sosiaalisissa suhteissa sekä kaikessa oppimisessa. Kasvattajalla onkin keskeinen rooli tukea lasta kielen omaksumisessa sekä kielen kehityksen tukemisessa. Virikkeellisessä ympäristössä joka tukee lapsen kielen kehitystä, on huomioitu esimerkiksi kasvattajan käyttämä kieli, tarinoiden kuunteleminen, erilaiset leikit sekä puheen rinnalla käytetyt erilaiset tekstit. Myös varhaiskasvatuksessa tapahtuvat hoivatilanteet ovat loistava keino olla lähikontaktissa ja kielellisessä kanssakäymisessä lapsen kanssa. Lapsen vuorovaikutusaloitteisiin tulisi suhtautua aktiivisesti sekä kasvattajan tulee olla kiinnostunut lapsesta ja sallia lapsen tutkia ympäristöä, joka taas tukee oppimista. Viisivuotiailla lapsilla kasvua ja oppimista voidaan tukea pienillä työtehtävillä sekä vuorovaikutustilanteilla kuten lapsen kanssa pelien pelaamisella, leikkiminen lapsen kanssa, tarinoiden ja lorujen kertominen, kirjojen lukeminen ja lapsen kanssa keskustelu. Lisäksi näiden avulla herätetään kiinnostusta kirjaimiin, joka tukee lukemaan oppimista. Usein saatetaan unohtaa, että suuri osa lapsen kielellisten taitojen oppimisessa tapahtuu kasvattajan ja lapsen välisen vuorovaikutuksen kautta, jolloin lapsen on mahdollista jäsentää ympäristöään ja omaksua uusia asioita toiminnan ja leikin kautta. (Wells 2009, 278; Aerila ym. 2010, 45 – 47; Lyytinen 2014, 66 - 69.)

Merisuo-Storm (2010) käyttää artikkelissaan käsitettä sukeutuva lukutaito. Käsitteellä tarkoitetaan kehitysjatkumoa, joka alkaa aiemmin kuin lapsi edes oppii kirjoittamaan tai lukemaan. Lapsi alkaa oppia kirjaimia sekä yhdistämään niitä äänteisiin. Myös kirjoitettu kieli alkaa kiinnostaa lasta ja tätä kautta hänelle syntyy halu lukemaan oppimisesta. Varhaiskasvatuksessa sukeutuvaa lukutaitoa voidaankin siis edistää virikkeellisellä oppimisympäristöllä sekä monipuolisella kielellisillä toiminnoilla, joissa on huomioitu erilaiset kehitystasot. (Merisuo-Storm 2010, 17.)

4.3 Matemaattisten taitojen kehitys 5-vuotiaalla

Yleensä keskitytään ainoastaan vanhempien lasten matemaattisiin taitoihin, vaikka jo pienellä lapsella taidot alkavat kehittyä ja jo ennen kouluikää. Varhaislapsuudessa kehittynyt matemaattinen tieto- ja taitoalue muodostaa perustan, jolle myöhempi matemaattinen oppiminen muodostuu. Kielenkehityksellä on suuri vaikutus matemaattisiin taitoihin. Jos kielenkehityksessä on haasteita, vaikuttaa se myös matemaattisten taitojen oppimiseen. (Kilpatrick ym. 2001, 6; Vuorio 2010, 135; Palmer ym. 2014, 79.)

Varhaiset matemaattiset taidot lapsi oppii vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Oppimiseen vaikuttaa kielen lisäksi lähiympäristön toiminta, kulttuuriset tekijät sekä esinemia-ilma, jossa lapsi toimii. Matemaattisten taitojen kehittyminen perustuu vertailun, luokittelun sekä järjestykseen asettamisen hallinnalle. Laskemisen perustana ovat lukukäsitteen osat kuten määrät, lukusanat sekä numerot. Lapsen laskiessa lukumääriä, kuten montako lelua hänellä on, sisältää se paljon osataitovaatimuksia lapselta. Kehityksen alkuvaiheessa matemaattiset osataidot ovat erillisiä mutta lapsen kasvaessa ne nivoutuvat yhteen sekä muodostavat taitokokonaisuuksia matemaattisesti. Jos joku osataidoista puuttuu, laskusuoritus epäonnistuu. Esimerkiksi juuri lelujen laskemisessa lapsen tulee osata luetella oikeassa järjestyksessä lukusanat sekä sanoa yksittäisen lelu kohdalla vain yksi lukusana. Laskiessaan lapsen tulee myös ymmärtää, ettei lelujen laskemisjärjestyksellä ei ole merkitystä, vaikka luettelee lukusanat tietyssä järjestyksessä. Lapsen tulee muistaa, mitkä leluista on laskettu ja laskematta. Jotta lapsi suoriutuu tästä, hänen tulee pitää mielessä, miten laskeminen on edennyt sekä suunnitella mihin laskettavaan siirtyy seuraavaksi. Tämän lisäksi lapsen tulee muistaa missä kohdassa hän on lukusanoissa. (Vuorio 2010, 135; Koponen ym. 2014, 333 – 335.)

Noin viisivuotiaalla lapsella luettelutaito on kehittynyt jo melko hyvin. Lapsi osaa lukusanat ja lukujonot sekä sen, että lukusanoihin kuuluu määrään liittyvä merkitys. Laskutaito viisivuotiaalla liittyy esineiden laskemiseen luettelua apuna käyttäen. Sanallisesti esitettyjä yhteenlaskukysymyksistä viisivuotias pystyy jo suoriutumaan kuten: ”oksalla on kolme lintua, oksalle lentää yksi lintu lisää, montako lintua oksalla nyt on”. Suhdekäsitteet ovat matemaattisia käsitteitä, jotka ovat viisivuotiaalla lapsella hallussa mutta virheitä saattaa kuitenkin vielä esiintyä. Viisivuotias lapsi opettelee toiminnan kautta käsitetasoa, joka auttaa hahmottamiseen kuten lisää, pois, tyhjä ja niin edelleen, ominaisuuksien kautta hahmottuva käsitetason avulla lapsi oppii ison ja paljon merkityksen sekä vertailun kautta hahmottuvan käsitetason avulla lapsi oppii vertailemaan esimerkiksi pienen ja suuren eron. (Kilpatrick 2001, 73; Koponen ym. 2014, 336 – 338.)

Varhaiskasvatuksessa yhtenä tavoitteena on tuottaa lapselle oppimisen ja oivaltamisen ilo matemaattisessa ajattelussa. Kasvattaja pystyy yhdistämään lapselle matemaattisen ajattelun sekä kielellisten taitojen oppimisen huomioidessaan ympäristöä ja perus arjentilanteita. Kasvattajan näkemys matematiikan sisällöistä, menetelmistä sekä olemuksesta auttaa lapsia pohtimaan matemaattisia asioita. Hän voi esimerkiksi liittää keskusteluihin sekä myös puheeseensa asioita, jotka edistävät matemaattis-loogista ajattelua. Lasta voidaan ohjata kiinnittämään huomiota arkisissa tilanteissa ympäristössä näkyvään ja olevaan matematiikkaan ja leikinomaisen ja havainnollisen toiminnan myötä lapsi voi tutustua matemaattisiin osa-alueisiin. Kasvattaja voi innostaa lasta kuvailemaan sekä pohtimaan havaintojaan ja havaintojen avulla lapsi voi tarkastella ja ilmaista näkemyksiään muun muassa kuvien, eri välineiden tai kehoa apua käyttäen. Lapselle tulee järjestää mahdollisuus vertailla, asettaa järjestykseen ja luokitella esineitä sekä asioita. Näiden avulla lapsi oppii säännönmukaisuuksia. Lisäksi on tärkeää kannustaa lasta pohtimaan, päättelämään sekä tekemään ratkaisuja esimerkiksi oppimisympäristöön liittyvien haasteiden löytämisessä. (Vuorio 2010, 140; Palmer ym. 2014, 79 – 80; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44 – 45.)

Lasta voidaan tukea monipuolisesti lukukäsitteen kehittämisessä kuten vuorovaikutustilanteissa, leikinomaisuutta sekä erilaisia materiaaleja hyväksikäyttäen. Lisäksi myös ympäristöstä löytyvien matemaattisten asioiden havainnoinnilla, lapsi kykenee taitojen kehittyessä yhdistämään havainnot numeroihin tai lukusanaan. Lorujen sekä riimien avulla voidaan tukea nimeämistä sekä lukujonotaitoja. Lapsen kanssa voi harjoitella konkreettisesti asioiden mittaamista sekä sijainti- ja suhdekäsitteitä voi harjoitella esimerkiksi piirtäen, liikuntaleikeissä tai erilaisia apuvälineitä käyttäen. Näiden harjoitusten avulla lapsi oppii hahmottamaan erilaisia tiloja ja tasoja. Lisäksi kasvattaja voi kannustaa lasta leikkimään erilaisilla muodoilla ja kappaleilla, joka tukee geometrista ajattelua. Myös askartelut, muovailut sekä erilaiset rakentelut kehittävät lapsen geometristä ajattelua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44 – 45.)

4.4 Leikki ja toiminnallisuus mukana oppimisessa

Lapsi suuntautuu luontaisesti leikkiin. Leikki on vapaaehtoista sekä sisäisesti motivoitunutta. Leikissä lapselle tärkeintä ei ole leikin lopputulos vaan keksimisen ilo sekä leikissä tapahtuva toiminta. Iän myötä lapsella tiedollisten, motoristen sekä sosiaalisten taitojen kehityksen myötä sisältö leikissä sekä toteutustavat monipuolistuvat. Viisivuotias lapsi on utelias ja haluaa ymmärtää sekä tietää asioita. Vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, lapsi rakentaa omaa ymmärrystään omaksumalla uusia asioita ja muokkaamalla aiemmin opittuja. Ominaisena

tapana lapsen oppimiselle on pidetty tekemällä oppimista, johon liittyy myös vahvasti leikki. (Aho 2001,8 – 10; Nurmi ym. 2014, 65.)

Leikin merkitys lapsen oppimisessa on tärkeä ja sitä on viime aikoina korostettu yhä enemmän. Leikki motivoi lasta ja tuottaa iloa, jossa lapsi samalla oppii erilaisia taitoja ja omaksuu uutta tietoa. Leikin kautta lapsi oppii asioita, jotka liittyvät sosiaaliseen, fyysiseen, emotionaaliseen sekä älylliseen kehitykseen. Leikin kautta lapsi oppii hahmottamaan maailmaa, kokee erilaisia tunteita aidosti ja syvästi sekä sen avulla oppii myös käsittelemään tunteitaan. Varhaiskasvatuksessa onkin tärkeää ymmärtää leikin merkitys lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja myös sen positiivinen vaikutus lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen. (Singer ym. 2006, 7; Brotherus ym. 2002, 185 – 188; Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 21.)

Viisivuotiaille lapsille rakenteluleikit ovat loistava keino oppia, sillä niiden avulla lapsi voi harjoitella tilan, muotojen ja kokojen ymmärrystä, materiaalien tietämystä, hienomotoriikkaa, tarkkaavaisuutta, luovuutta, pitkäjänteisyyttä sekä myös kekseliäisyyttä. Yhdessä leikkiessä lapset joutuvat neuvottelemaan rakentelun ja leikin kulun sekä konfliktien sattuessa, etsimään ratkaisua niihin. Näin ollen rakenteluleikeissä kehittyvät huomaamatta myös kielelliset taidot, esimerkiksi asioista sopiminen, leikin kielellinen kuvaaminen ja myös toisten huomioon ottaminen. Roolileikeissä lapsella on halu omaksua rooli, olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä jäljitellä toimintoja. Viisivuotiaat suunnittelevat roolijakoa sekä valitsevat leikkiin sopivia välineitä. Tällöin leikkiin käytetty aika sekä vastavuoroisuus muiden leikkijöiden kanssa kasvavat. Nuorempiin leikkijöihin verrattuna, 5-vuotiaalla roolileikki on tarinallisempaa, joustavampaa sekä sisäistyneempää. Lapsi oppii ja harjoittelee roolileikissä tärkeitä kielellisiä ja vuorovaikutustaitoja, joita tarvitaan koulumaailmassa. Lisäksi roolileikissä on paljon kuvitteellista leikkiä esimerkiksi uusien aiheiden keksimistä ja niistä muiden kanssa neuvottelemista ja sopimista. (Lyytinen & Lautamo 2014, 228 – 229.)

Viisivuotiaat lapset ovat kiinnostuneita sääntöleikeistä kuten kortti-, muisti-, ja lautapeleistä. Lapsia kiinnostaa peleissä oleva kaava sekä vuorottelu. Myös liikuntaleikit joissa on hyppelyä, musiikkia ja tanssimista, juoksemista, kiipeilyä tai pallon potkaisua kehittävät 5-vuotiaan taitoa koordinoita lihasten toimintaa. Nämä aktiiviset leikit tuottavat lapselle onnistumisen ja hallinnan tunteen sekä lisäksi lapsi saa sosiaalisia kokemuksia. (Lyytinen & Lautamo 2014, 228 – 230.)

Aiemmin oppimistapahtuma on nähty toimintona, jossa oppijat istuvat pöydän ääressä ja ratkovat opettajan antamia tehtäviä. Perinteisesti koulumaailmassa opetuksen aikana kehonkieltä on pyritty kontrolloida ja oppimisen tulisi tapahtua älyllisenä, verbaalisena sekä ajattelun prosessina. Opettajat ovat kuitenkin todenneet tämän huonoksi tavaksi oppia ja näin ollen onkin alettu käyttämään kokonaisvaltaisempia opetusmenetelmiä. Toiminnallisuus ja kokonaisvaltaisuus on nostettu keskeisiksi arvoiksi opetuksessa. Lapsen ottaessa

kasvattajalta mallia ja toistaessaan perässä puhutaan tekemällä oppimisesta eli toiminnasta oppimisesta. Toiminnallinen oppiminen onkin yksi merkittävimmistä tavoista oppia, sillä siinä opetus konkretisoidaan sekä kokeillaan, tutustutaan, osallistutaan ja harjoitellaan juuri sitä, mihin opetus kohdistuu. Konkreettisuudessa oppiminen perustuu omiin aiempiin kokemuksiin ja sitä kautta lapsi saa välittömän palautteen toiminnastaan. (Vuorinen 2001, 179 – 180; Järvinen 2011, 225; Leskinen ym. 2016, 13.)

Toiminnallinen oppiminen tarkoittaa oppijan aktiivista toimimista ja ajattelemista koko oppimisprosessin ajan. Toiminnallisessa oppimisessa käytetään monipuolisesti fyysistä toimintaa oppimistavoitteiden saavuttamisen tukena. Tämän avulla oppija saa vaihtelevia kokemuksia, oivalluksia sekä elämyksiä. Toiminnallinen oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Toiminnallisia työtapoja ovat esimerkiksi leikit, tutkimustehtävät, projektit tai taiteelliset esitykset. Tällaiset työtavat pyrkivät edistämään oppijan toimintaa, osallistumista, aktiivisuutta, ilmaisukykyä, kokemuksellisuutta sekä vuorovaikutusta. Toiminnalliset sekä kokemukselliset tavat työskennellä tarjoavat lapselle erilaisia elämyksiä sekä lisäksi auttaa vahvistamaan lapsen oppimismotivaatiota. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 28; Leskinen ym. 2016, 13 – 14.)

5 VISKARIKANSIOTA KEHITTÄMÄSSÄ

5.1 Kehittämismenetelmät

Kehittämistyö on Viskarikansion myötä toiminnallinen, joten olen käyttänyt työssä myös kehittämis- sekä tiedonhankinta menetelmiä. Työssäni kehittämismenetelmiin kuuluvat kokeileva toiminta, monitahoarviointi, dialoginen keskustelu menetelmänä, pienryhmät ja kokoukset sekä myös aikaisemman tiedon käyttöä. (Anttila 2007, 50; Salonen 2013, 22 – 23.) Perustelen tarkemmin menetelmien valintaa menetelmäesittelyiden yhteydessä.

Kehittämistyössäni tiedonhankinta menetelmiin kuuluvat erilaiset aineistot ja materiaalit. Tässä työssä olen käyttänyt perinteisiä tutkimusmenetelmiä kuten erilaisia sähköpostikyselyjä (alkukartoitus, väliarviointi), lomakekyselyitä (liite5), henkilökohtaista kehittämispäiväkirjaa sekä materiaalien tallettamista eli dokumentointia. (Salonen 2013, 23.) Näiden avulla on mahdollista saada pohjalle tietoa työyhteisön tarpeista ja kokemuksista – kehittäminen ei ole irrallaan arjesta, vaan on tärkeää, että se pohjautuu todelliseen tarpeeseen ja arvioidaan sen hyödyllisyyttä.

Aikaisemman tiedon käyttö joka sisältää, menetelmäkirjallisuuteen tutustumista ja aiemmin tehtyjen samankaltaisten tutkimuksiin sekä raportteihin tutustumista tuki kehittämistyön tuotoksen tekoa. Ilman tutustumista 5-vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen tuotoksen sisältö olisi ollut mahdotonta toteuttaa, sillä viisivuotiaan lapsen kasvu ja kehitys ovat niin suuressa osassa tuotoksen sisällössä. Kyselyt kehittämistyössä toimivat tiedonhankinta menetelmänä eli niiden avulla sain tietoa, ideoita, toiveita ja palautetta toimeksiantajalta sekä työyhteisöltä kehittämistyön tuotokseen liittyen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole tarkoitus verrata vastauksia toisiinsa, vaan saada suuntaa antavia tietoja tuotosta varten. Tässä työssä käytin sähköpostikyselyjä, joka mahdollisti kaikkien Verkanappulat Oy:n päiväkotien osallistumisen kehittämistyöhön. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 60; Salonen 2013, 22 – 23.)

Dialogisen keskustelun avulla käydään vuoropuhelua toimeksiantajan ja työyhteisön kanssa kehittämistyöhön liittyen ja arvioidaan sen etenemistä ja tuotosta. Dialogista keskustelua oli pienryhmissä (tiimit) sekä kokouksissa (johtoryhmät). Olen peilannut omia ideoitani toimeksiantajaan sekä työyhteisöön ja tätä kautta he ovat voineet kertoa omia näkemyksiään ja toiveitaan kehittämistyöhön liittyen. Monitahoarvioinnissa tavoitteena on saavuttaa eri näkemysten välinen yksimielisyys niin, että kaikki osallistujat voivat sitoutua kehittämishankkeeseen. Tämä oli tärkeää, sillä kehittämistyöhön osallistui käytännössä kaikki Verkanappulat Oy:n päiväkotiyksiköt. Tämän avulla tuotoksesta tuli mahdollisimman hyvin kaikkia päiväkoteja palveleva. (Anttila 2007, 50; Salonen 2013, 22.)

Sovimme toimeksiantajan kanssa, että olen häneen suoraan yhteydessä kehittämistyöhön liittyen ja hän on yhteydessä päiväkotien tiimeihin, jossa työskennellään 5-vuotiaiden kanssa sekä muuhun johtoryhmään. Laajan alueen ja useiden eri yksiköiden vuoksi tämä ratkaisu koettiin toimivana. Johtoryhmät kävivät alkukartoituskyselyn, väliarvioinnin sekä palautekyselyn läpi kokouksessaan kuten myös tiimit, omissa tiimipalaverissaan. Pidimme myös toimeksiantajan kanssa palaverin liittyen kehittämistyöhön sekä esittelin johtoryhmälle valmiin Viskarikansion sisällön kokouksessa, jolloin heillä oli vielä mahdollisuus esittää kommentteja siihen.

Koko kehittämistyön prosessin ajan kirjoitin henkilökohtaista kehittämispäiväkirjaa, johon kirjasin mieleen tulleita ideoita ja ajatuksia kansion sisällön ja työn etenemiseen liittyen. Se toimi todella hyvin työvälineenä ja tuki kehittämistyön etenemistä ja omaa oppimista. Huomasin myös, että jotkut ideat saattoivat jäädä odottamaan kehittelyä ja ideat, joita aluksi olin pitänyt todella hyvinä, jäivät sisällöstä kokonaan pois. (Salonen 2013, 23.)

5.2 Kehittämistoiminnan prosessin kuvaus

Olin aiemmin ajatellut kuvaavani kehittämistoiminnan prosessin vaiheet lineaarisen mallin avulla, mutta koin sen liian suoraviivaiseksi. Päädyin kuvaamaan kehittämistyön prosessin etenemisen konstruktivistisen mallia käyttäen. Koin mallin olevan monipuolinen ja kuvaavan hyvin kehittämistoiminnan eri vaiheet. Konstruktivistinen malli sisältää kehittämistoiminnan logiikan sekä lineaarisen ja spiraalimallin vahvuudet. Konstruktivistisessa mallissa kehittämishankkeen suunnittelu on huolellista ja kehittämistyö on vaiheistettu. Lisäksi konstruktivistiseen malliin sisältyy toiminnasta oppiminen, tutkimuksellisen kehittämisote sekä osallisuus. Kehittämistoiminnan prosessin vaiheet olivat aloitus-, suunnittelu- ja esivaihe sekä lisäksi työstö-, tarkistus-, ja viimeistelyvaihe ja lopuksi vielä valmistuotos. (Salonen 2013, 16 – 19.)

Vaihe	Aika	Toimijat	Menetelmät	Materiaalit ja aineistot	Dokumentointi
ALOITUSVAIHE	8/2016	Päiväkodin TJ, Johtoryhmä Opiskelija	Sähköposti, Keskustelut	Kehittämistoiminnasta sopiminen	Sähköposti
SUUNNITTELUVAIHE	10-11/2016	Päiväkodin TJ, Johtoryhmä, Tiimit Opiskelija	Sähköposti Kysely (liite1)	Opinnäytetyösuunnitelma, alkukartoituskysely	Sähköposti, Muistio, Opinnäytetyöpäiväkirja
TYÖSTÖVAIHE	12/2016 - 3/2017	Päiväkodin TJ, Johtoryhmä, Tiimit Opiskelija,	Sähköposti	Kansion sisällön suunnittelu	Sähköposti, Opinnäytetyöpäiväkirja
ESIVAIHE	2/2017 - 4/2017	Opiskelija, Lapsiryhmä	Kokeileva toiminta	Kansion sisällön kokeilu konkreettisesti	Opinnäytetyöpäiväkirja
TARKISTUSVAIHE	2/2017	Päiväkodin TJ, Johtoryhmä, Tiimit, Opiskelija	Sähköposti Keskustelu Kysely (liite4)	Kansion sisällön väliarviointi	Sähköposti, Opinnäytetyöpäiväkirja
VIIMEISTELYVAIHE JA VALMIS TUOTOS	3/2017 - 4/2017	Päiväkodin TJ, Johtoryhmä, Tiimit, Opiskelija	Sähköposti Keskustelu Kysely (liite5) Kokous	Kansion sisällön valmiiksi saaminen, kansion esittely ja palaute valmiista kansiota	Sähköpost Opinnäytetyöpäiväkirja Muistio

Taulukko 1 Kehittämistoiminnan prosessi (mukaillen Salonen 2013, 20.)

Aloitus- ja suunnitteluvaihe

Aloitusvaihe on tärkeässä osassa kehittämistoiminnan prosessissa. Aloitusvaiheessa on selvitettyä kehittämistarve, kehittämistoiminnassa mukana olevat toimijat ja toimintaympäristö sekä lisäksi alustava kehittämistehtävä. Suunnitteluvaiheessa tarkennetaan kehittämistoiminnan sisältöä tekemällä kehittämistoiminnan suunnitelma. Suunnitelmassa tulee ilmetä kehittämistoiminnan tavoitteet, vaiheet ja ympäristö sekä toimijat, kehittämismenetelmät, materiaalit ja aineistot ja lisäksi myös dokumentointitavat. (Salonen 2013, 17.)

Elokuussa 2016 otin yhteyttä toimeksiantajaan sähköpostilla ja kyselin heidän tarpeistaan ja halukkuudesta kehittämistyöhön. Verkanappulat Oy oli heti halukas yhteistyöhön ja sovimme, että palaamme asiaan, kun toimeksiantaja on keskustellut johtoryhmän kanssa kehittämistarpeista. Johtoryhmän kokouksessa oli noussut esille ikäryhmänä 5-vuotiaat. Aihetta oltiin pohdittu ja päädytty 5-vuotiaiden minieskarin kehittämiseen. Syy kehittämistarpeeseen oli se, että viisivuotiaat lapset päiväkodissa ovat siinä mielessä hankalassa tilanteessa, etteivät ole vielä ikätasoltaan esikouluikäisiä, mutta numerot ja kirjaimet alkavat jo yhä enemmän kiinnostaa ja tätä kiinnostusta on tärkeä tukea. Lisäksi minieskaritoiminta tukee kasvattajaa kartoittamaan 5-vuotiaan oppimisen ja kehityksen tasoa ja yhtenäistää 5-vuotiaiden valmiuksia esiopetuksen aloittamisessa. Johtoryhmä oli aiemmin keskustellut minieskarin sisällöstä ja he olivat tulleet siihen tulokseen, että minieskaria järjestettäisiin kerran viikossa, vuoroviikon matemaattisten ja kielellisten taitojen harjoittelu. Lisäksi tarkoituksena on järjestää ryhmien välisiä minieskarihetkiä, jossa talon kaikki 5-vuotiaat osallistuivat yhteiseen minieskariin kerran kuukaudessa. Yhteisessä minieskarissa tarkoituksena on tukea tutustumista ja ryhmäytymistä.

Sovimme toimeksiantajan kanssa, että olen häneen suoraan yhteydessä kehittämistyöhön liittyen. Hän puolestaan välitti terveiseni päiväkotien tiimeihin, jossa työskennellään 5-vuotiaiden kanssa sekä muuhun johtoryhmään. Useiden eri yksiköiden vuoksi tämä ratkaisu koettiin toimivana. Johtoryhmät kävivät alkukartoituskyselyn, väliarvioinnin sekä palautekyselyn läpi kokouksessaan kuten myös tiimit, omissa tiimipalaverissaan. Pidimme myös toimeksiantajan kanssa palaverin liittyen kehittämistyöhön sekä esittelin johtoryhmälle valmiin Viskarikansion sisällön kokouksessa, jolloin heillä oli vielä mahdollisuus esittää kommentteja siihen.

Syksyllä 2016 aloin tutustua kirjallisuuden kautta 5-vuotiaan lapsen kehitykseen sekä siihen liittyvään kielellisten ja matemaattisten taitojen oppimiseen. Etsin aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja tuloksia sekä tutustuin tarkemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2005 sekä 2016. Tutustuin myös aiemmin tehtyihin samankaltaisiin opinnäytetöihin. Tietoa aiheesta löytyi paljon. Kirjallisuuteen tutustumisen avulla loin ymmärrystä sille, millainen 5-

vuotias lapsi on, mitä tämän ikäinen lapsi osaa tehdä ja missä kaipaa vielä tukea. Lisäksi sain tietoa missä kehitysvaiheessa 5-vuotiaan lapsen kielelliset ja matemaattiset taidot ovat. Näiden avulla minun oli helpompi lähteä keräämään kansioon tarvittavia materiaaleja.

Kehittämistoiminnan suunnitteluvaihe toteutui loka-marraskuussa. Tein kirjallisen suunnitelman, jossa ilmeni kehittämishankkeen aihe sekä tietoa toimeksiantajasta, kehittämistyön rajausta ja määrittelyä, sekä kuvaus käyttämistäni kehittämismenetelmistä. Lisäksi suunnitelmassa oli alustava aikataulusuunnitelma.

Työstö- ja esivaihe

Salosen (2013) konstruktivistisen mallin mukaan esivaihe olisi ennen työstämistä, mutta tässä kehittämistoiminnassa työstäminen tapahtui ennen esivaihetta, johtuen syventävän harjoittelun ajankohdan muuttumisesta. Suunnitteluvaiheen lisäksi, myös työstövaihe on tärkeässä osassa kehittämistoiminnassa. Työstövaiheessa eli käytännön toteutuksessa toimijat työskentelevät lähes päivittäin sovittua tuotosta ja tavoitetta kohti. (Salonen 2013, 18.)

Työskentelyvaihe sijoittui joulukuulle 2016 sekä tammikuulle 2017. Työskentelyvaihe sisälsi konkreettisen kansion suunnittelun yhdessä Verkanappuloiden toimitusjohtajan, johtoryhmän ja tiimien kanssa. Olin aiemmin tehnyt alkukartoituskyselyn, jonka tarkoituksena oli tarkentaa vielä enemmän kehittämistoiminnan sisältöä. Lähetin alkukartoituskyselyn (liite1) toimeksiantajalle, joka välitti viestin kaikkiin Verkanappuloiden yksiköihin. Kysymykset oli jätetty avoimiksi. Avointen kysymysten avulla vastaajat saivat kirjoittaa omin sanoin ajatuksiaan ja näkemyksiään kehittämistyöhön liittyen sekä lisäksi se osoitti vastaajien tietämyksen ja motivaation aiheeseen liittyen (Hirsjärvi ym. 2015, 201). Sain ainoastaan seitsemältä Verkanappuloiden eri yksiköiltä vastauksen kyselyyn. Vastauksista kuitenkin ilmeni hyvin toiveet ja tarpeet Viskarikansioon liittyen. Vastaukset sisälsivät toiveita numeroiden ja aakkosten opetteluun, sijaintikäsitteiden harjoitteluun sekä tunne- ja sosiaalisten taitojen harjoitteluun. Keräsin vastauksista yhtenäisyydet ja lähetin vastauksista ilmenneistä toiveista kokoavan sähköpostin (liite2) toimeksiantajalle ja vastanneille yksiköille. Näiden vastausten ja aiempien keskustelujen perusteella aloin työstää kansion sisältöä.

Toimeksiantajalla oli aiemmin koottuja ideoita minieskaritoimintaan, joita hyödynsin kehittämisen pohjana. Kootut ideat sisälsivät erilaisia toimintoja, jotka tukevat matemaattisten ja kielellisten taitojen oppimista lapsilla. Sovimme toimeksiantajan kanssa, että saan suunnitella kansion sisältöä vapaasti. Kuitenkin toimeksiantajalta saatu lista (liite3) antoi suuntaa siihen, minkä tyyllisiä tehtäviä ja toimintoja oli ajateltu minieskaritoimintaa varten. Aloitin kansion kokoamisen tutustumalla erilaisiin toiminallisiin oppaisiin. Oppaita ja kirjoja aiheesta löytyi melko paljon. Kiinnitin oppaissa huomioita nimenomaan matemaattisten ja kielellisten taitojen tehtäviin sekä erityisesti esiopetusikäisille tarkoitettuihin tehtäviin. Etsin

oppaista myös enemmän toiminnallisia tehtäviä kuin kirjallisia, etteivät tehtävät olisi pelkkiä monistetehetäviä.

Koin kuitenkin, että haluan tehdä kansion sisällöstä enemmän itse tehdyn, kuin suoraan valmiita aiheita ottamalla. Lisäksi ajattelin itse suunnitellun kansion tuovan enemmän uusia ideoita varhaiskasvattajille. Erilaiset toiminnalliset oppaat toimivatkin hyvinä idealähteinä, joista sain paljon ideoita sisältöä varten. Oppaissa olleiden esiopetusikäisille tarkoitettuja tehtäviä käyttäessäni sovelsin niitä, jotta ne olisivat enemmän 5-vuotiaalle kuin 6-vuotiaalle lapselle sopivia. Kehittelin kansion myös omia ideoitani, ilman lähteitä.

Kuva 1 Viskarikansion ideoinnin tukena olleet kirjat. (c Anniina Hedman 2017).

Kansion sisältövalintoja suunnitellessa minun tuli huomioida myös tarkoin 5-vuotiaan lapsen kielellisten ja matemaattisten taitojen kehitys ja oppiminen. Tätä vaihetta tuki aiemmin 5-vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin tutustuminen. Kirjallisuuteen tutustuessa ilmeni hyvin, mitä tyypillinen 5-vuotias jo osaa. Viisivuotiaan kerrottiin olevan kiinnostunut numeroista ja osaavan laskea jo noin kymmeneen sekä tämän ikäinen lapsi oppii kirjoittamaan nimensä (Sosiaali ja terveysministeriö 2004, 153; MLL 2016a). Tämän takia rajasin matemaattisissa tehtävissä numerotehtävät 1-10 ja kehitin niihin liittyviä tunnistamistehtäviä. Kielellisiin tehtäviin valitsin erilaisia aakkostehtäviä ja kirjainten hahmottamiseen liittyviä tehtäviä. Viisivuotiaan kerrottiin olevan myös kiinnostunut vertailusta ja oppivan tätä kautta värit, muodot ja koot (Sosiaali ja terveysministeriö 2004, 153; MLL 2016a). Tästä syystä lisäsin kansion vertailuun liittyviä tehtäviä, joissa oli juuri huomioitu värit, muodot ja koot.

Kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 mainittiin, oppimisen alueita voidaan yhdistää lasten taitojen mukaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39). Suunnitellessani kielellisiä tehtäviä, yhdistin niihin toimeksiantajan toiveesta myös tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyviä harjoitteita. Näin ollen lapsen harjoitellessa eri tunteita, harjoittelee hän samalla myös esimerkiksi toisten kuuntelemista, oman vuoron odottamista ja asioiden kertomista. Myös matemaattisissa tehtävissä lapsen harjoitellessa muotoja muotojumpan avulla, harjoittelee hän samalla karkeamotoriikkaa, mallintamista ja hahmottamista. (Kuva 2.)

Kansion sisältövalintoja tehdessä keskustelin toimeksiantajan kanssa, millaisia materiaaleja päiväkodeissa on käytössä. Toimeksiantajan mukaan kaikissa Verkanappulat Oy:n päiväkodeissa on käytössä perusmateriaalit helmet, kartongit, värikynät, liidut, siveltimet, vesivärit ja niin edelleen, joita voi käyttää minieskaritoimintaa varten. Tämä oli tärkeää tietää, suunnitellessa toimintoja kansiota varten, jotta toiminnot eivät jäisi materiaalien takia tekemättä.

Verkanappuloilla on tarkoitus järjestää minieskaria kerran viikossa, vuoroviikoin matemaattiset ja kielelliset tehtävät sekä lisäksi kerran kuussa talon yhteinen minieskari kaikille 5-vuotiaille. Laskin, että elokuusta toukokuun loppuun on 38 työviikkoa kouluissa, huomioiden yleiset lomat kuten syys-, joului- ja hiihtoloma välissä ja kuukausia on 10 kappaletta. Näin ollen valmiissa Viskarikansiossa on 19 erilaista matemaattisia taitoja sekä 19 kielellisiä taitoja tukevia tehtäviä eli jokaiselle vuoroviikolle matemaattinen ja kielellinen tehtävä. Lisäksi kansiossa on 10 erilaista tutustumiseen ja ryhmäytymiseen liittyviä leikkejä, jokaiselle kuukaudelle. Asettelin tehtävät kansiossa selvästi helpommista haastavimpiin, joten kun päiväkodin toimintakauden alkaessa elokuussa ottaa kansion käyttöön, on toukokuussa huomattavasti vaativimpia tehtäviä. Tämä tukee mielestäni myös paremmin esikouluun siirtymistä.

Kansion sisällön asettelua suunnitellessa pohdin myös, miten sisällöstä saisi mahdollisimman selkeän ja helppolukuisen. Päädyin, että yhdellä sivulla on aina yksi tehtävä. Koin myös tärkeäksi lisätä jokaiseen tehtävään, millaisen tilan tehtävä vaatii tai mitä materiaaleja tehtävää tehdessä tarvitsee. Uskon tämän helpottavan kasvattajan työtä tarvittavan tilan ja materiaalien ollessa kirjattuna valmiina. Useaan tehtävään kirjoitin ainoastaan ”sopiva tila”. Tällä halusin mahdollistaa, että kasvattajat voivat itse arvioida millaisessa tilassa toteuttaa tehtävää. Tämä antaa myös mahdollisuuden hyödyntää esimerkiksi luontoa, jonka merkitystä Verkanappulat painottaa.

Pohdin myös, mikä lisäisi vielä enemmän lasten mielenkiintoa matemaattisten ja kielellisten taitojen harjoitteluun ja keksin, että joissakin kansion tehtävissä olisi sama hahmo, jonka lapset itse tekisivät. Kansion ensimmäisenä tehtävänä on helmien pujottelua, josta muodostuu Helmikäärme. Helmikäärme muodostuu lapsen itsevalitsimista 10 erilaisesta helmestä.

Valmista Helmikäärmettä voi käyttää matemaattisissa tehtävissä laskemisen apuna tai sijaintikäsitteitä harjoitellessa Helmikäärme voi toimia hahmottamisen tukena.

Kansion sisällön ollessa osittain valmis, alkoi kehittämistoiminnan esivaihe, joka sijoittui helmikuusta maaliskuulle. Esivaiheessa työskentely alkaa kentällä, nimenomaa siellä ympäristössä, jossa kehittämistoiminta tapahtuu. Yleensä esivaihe jää lyhyeksi mutta tässä tilanteessa kentällä työskentelyyn oli reilusti aikaa harjoittelun myötä. (Salonen 2013, 17). Tässä kehittämistyössä esi- ja työstövaihe osuivat hieman päällekkäin, johtuen syventävän harjoittelun alkaneen suunniteltua aiemmin. Päällekkäisyys ei kuitenkaan haitannut mitään, päinvastoin, se antoi enemmän aikaa kokeilla konkreettisesti kansion sisällön toimivuutta.

Suoritin syventävän harjoittelujakson Verkanappuloiden yksikössä 5-vuotiaiden ryhmässä, jossa myös kokeilin kansion toimivuutta. Ryhmä oli todella otollinen kansion sisällön kokeiluun. Ryhmässä oli 13 lasta, lastenhoitaja sekä lastentarhanopettaja. Ehdin kokeilla kaikki suunnittelemani tutustumis- ja ryhmäytymisleikit, jotka olin ajatellut kansion sisältöön yhteisiin minieskarihetkiin. Nämä leikit toimivat mielestäni hyvin ja näiden avulla myös itse tutustuin samalla ryhmään. Lisäksi ehdin kokeilla myös matemaattisiin ja kielellisiin taitoihin liittyviä leikkejä. Jokaisen tuokion jälkeen kirjasin kehittämistyöpäiväkirjaan, miten tuokio oli sujunut sekä miten sitä pystyisi kehittämään. Mielenkiintoista leikkien kokeilussa oli huomata se, miten paljon vaikutti lapsen ikä. Jos lapsi oli täyttänyt alkuvuonna 5-vuotta, oli hän paljon taitavampi kuin mitä joulukuussa viisivuotta täyttävä. Esimerkiksi muotojumpassa, jossa lapsien tuli tunnistaa muodot ja tehdä siihen sovittu liike, huomasin jo 5-vuotta täyttäneiden olevan paljon taitavampia leikissä kuin loppuvuonna täyttävät. Kuitenkin toistojen myötä kaikki pääsivät mukaan leikkiin. Lisäksi kirjainkävelyssä jossa etsitään kirjaimia lähiympäristöstä, oli mielenkiintoista huomata, kuinka jo 5-vuotta täyttäneet tunnistivat kirjaimia huomattavasti enemmän kuin loppuvuonna täyttävät.

Tarkistus- ja viimeistelyvaihe

Tarkistusvaihetta eli arviointia esiintyy koko kehittämisprosessin ajan mutta se voi olla myös sen lisäksi oma erillinen vaihe. Tarkistusvaiheessa arvioidaan kehitettyä tuotosta toimijoiden kanssa yhdessä ja tarvittaessa tuotosta työstetään lisää. (Salonen 2013, 18.) Tässä työssä jatkuvaa arviointia tapahtui henkilökohtaisen opinnäytetyöpäiväkirjan avulla mutta myös työyhteisön antaman välipalautteen avulla. Tarkistusvaihe sijoittui helmikuulle 2017. Kansion sisällön ollessa osittain valmis, lähetin sen toimeksiantajalle ja niille tiimeille, jotka olivat vastanneet alkukartoituskyselyyn. Lähetin kansion mukana saatekirjeen (liite 4.) ja pyysin palautetta kansion sisällöstä. Vastausaikaa oli noin kaksi viikkoa. Toimeksiantaja ja johtoryhmä olivat käsitelleet kansion sisältöä johtoryhmän kokouksessa ja muut tiimien kesken.

Johtoryhmän palautteen sain harjoittelupaikkani päiväkodinjohtajalta suoraan. Johtoryhmän mielestä kansion sisältö oli monipuolinen ja huomioitu hyvin lapselle ominaisen tavan oppia. Lisäksi johtoryhmän mukaan kansiossa oli hyviä leikkejä ja harjoitteita. Myös yhden tiimin palautteen sain harjoittelupaikallani. Tämän tiimin mielestä kansion sisältö oli kattava ja sisälsi hyviä tuokioideoita. Sain myös muutaman vastauksen sähköpostilla. Myös näissä palautteissa sanottiin kansion tehtävien olevan hyviä ja monipuolisia. Kehittämiseksi sain sisällysluettelon ja sivunumeroiden lisäämisen sekä toiveena oli lisätä myös vinkkejä, miten tuokioita voi tehdä helpommaksi tai haastavammaksi. Yhdessä palautteessa pohdittiin kansion tehtävien mahdollista liiallista haastavuutta, mutta kokeilun perusteella osoittautui, että suurin osa lapsista suoriutui tehtävistä. Palautteen vuoksi lisäsin kuitenkin kansioon maininnan siitä, että lastentarhanopettajan tulee huomioida lasten yksilölliset tarpeet. Tärkeintä tehtävissä on harjoitella niiden tekemistä, ei niinkään saada täysin oikeita suorituksia.

Palautteen saaminen oli mielestäni todella tärkeää sekä lisäsi omaa varmuutta kansion sisällöstä. Vastasin palautteisiin ja lupasin huomioida vastauksista tulleet kehittämisideat.

Viimeistelyvaiheessa viimeistellään tuotos sekä kehittämishankkeenraportti eli tässä tilanteessa kansion sisältö sekä opinnäytetyö. (Salonen 2013, 18.) Viimeistelyvaihe sijoittui maaliskuuhuhtikuulle 2017. Viimeistelyvaiheessa lisäsin väliarviointissa palautteiden mukana tulleet ideat kansion sisältöön sekä hioin kansion rakennetta kuten kieli- ja ulkoasua. Lisäksi tulostin kansion sisällön kokonaisuudessaan ja laminoitin kansion liitteenä olleet kortit sekä ompelin kangaspussin, jota tarvitaan kansiossa olevissa muutamissa toiminnoissa. Yllätyin, miten aikaa vievää viimeistelyvaihe oli niin tuotoksen kuin kehittämishankkeenraportin osalta.

Viimeistelyvaiheen jälkeen kansio oli valmis. Valmis tuotos sisältää Salosen (2013, 19) mukaan päätöksen, tuotoksen esittämisen sekä levittämisen. Olimme aiemmin sopineet toimeksiantajan kanssa, että esittelen valmiin kansion johtoryhmän kokouksessa maaliskuun aikana. Kokoukseen pääsi paikalle kaikki Verkanappuloiden yksiköiden johtajat sekä toimitusjohtaja. Esittelytilaisuudessa kerroin kehittämisprosessin etenemisestä, eri vaiheista sekä kansion sisällöstä. Kerroin myös johtoryhmälle jatkokehitysideastani Viskarikansioon liittyen.

Esittelytilaisuuden jälkeen pyysin jokaiselta kirjallista palautetta (liite 5.) kansion ulkonäöstä ja sisällöstä. Palautteet Viskarikansioon liittyen olivat todella hyviä. Kansion ulkoasua kuvattiin selkeäksi, siistiksi ja helppolukuseksi. Kansion sisältö kuvattiin lapsilähtöiseksi, monipuoliseksi sekä käytännönläheiseksi. Positiivista palautetta sai myös jatkokehittämisideani, jossa ehdotin minieskaritiimin kokoamista.

6 VISKARIKANSION ESITTELY

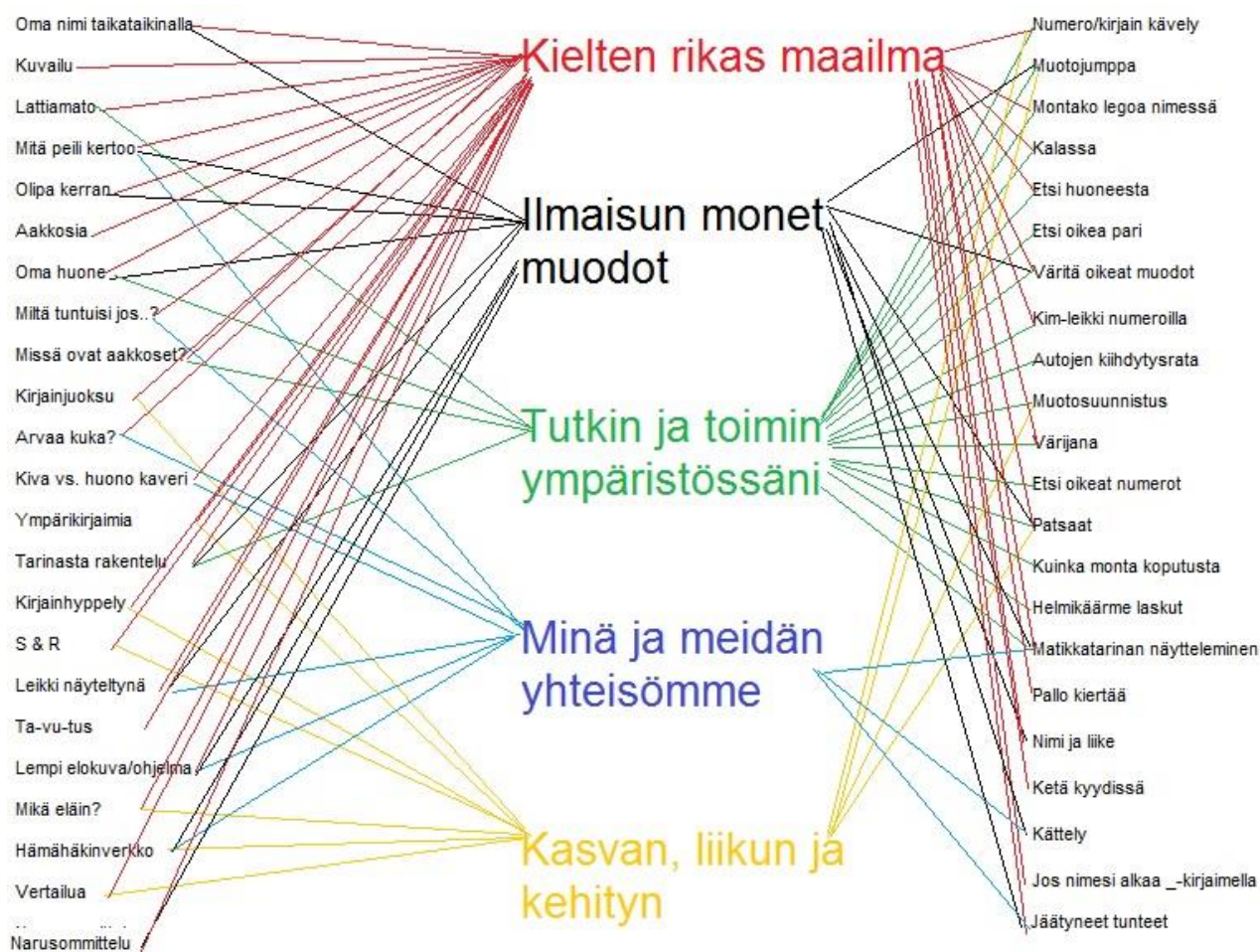
Kehittämistyön konkreettisena tuotoksena syntyi Viskarikansio. Kansio on tarkoitettu viisivuotiaille lapsille, ennen esikoulun aloittamista niin sanottuun minieskariin. Viskarikansio on tehty konkreettisena kansiona sekä myös lisätty Verkanappulat Oy:n extranettiin, josta sen levittäminen mahdollistuu kaikkiin Verkanappuloiden yksiköihin. Kansio sisältää noin 80 sivua liitteineen. Konkreettisen kansion sivut on laitettu muovitaskuihin, jotta kansio säilyisi hyvänä. Lisäksi kansioon on lisätty väliarvioinnissa tulleiden palautteiden mukaan sisällysluettelo, sivunumerot sekä vinkkejä, miten kansion tehtäviä voi muokata joko helpommaksi tai haastavammaksi sekä myös mitä muita materiaaleja tehtävissä voisi käyttää. Kansiossa on myös tehtäviin sopivia kuvia, jotka maalasin itse. Näin ollen ei tullut mitään tekijänoikeuskysymyksiä kuvien käytöstä kansiossa. Kansiota ei voinut lisätä kehittämistyön raportin liitteeksi, sen laajan koon vuoksi.

Viskarikansiossa tehtävät ovat itse keksimiäni tai muokattuja jo tutuista leikeistä. Muokatuissa leikeissä, olen lisännyt lähdeviitteen ja kansion lopussa on myös lähdeluettelo. Yksi liitteenä oleva tarina on otettu suoraan verkosta, mutta varmistin sähköpostin kautta (liite6), saanko käyttää tarinaa opinnäytetyössäni ja sain siihen luvan.

Toimeksiantajan, johtoryhmän ja tiimien toiveena oli, että kansio sisältäisi matemaattisten ja kielellisten taitoihin liittyviä tehtäviä, huomioiden lapselle ominaisen tavan oppia ja toimia. Lisäksi toiveena oli, etteivät tehtävät olisi pelkästään kopioitavia monistetehtäviä, mutta kuitenkin, että kansio sisältäisi myös muutamia kynätehtäviä.

Viskarikansion alussa on johdanto, joka sisältää tietoa kansion käytöstä sekä teoretietoa 5-vuotiaan lapsen kehityksestä. Käytin opinnäytetyöni raportin tietoperustaa tukena kansion teoriaosuudessa. Lisäksi kansiossa on myös sisällysluettelo. Kansion sivut on numeroitu, jotta tehtävien etsiminen olisi helpompaa.

Vaikka kansion pääpainona oli matemaattiset ja kielelliset taidot, tulee tehtäviä tehdessä harjoiteltua myös muita taitoja. Olen kirjoittanut jokaisen tehtävään myös, mitä taitoja tehtävää tehdessä oppii kuten hienomotoriikkaa, havainnointia, vuorovaikutusta, tunteita ja niin edelleen. Kuvassa 2, on havainnollistettu myös mihin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 39) oppimisen alueisiin tehtävät liittyvät. Kuva 2 on lisättyä myös kansiossa.

Kuva 2 Oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 yhdistettynä Viskarikansion tehtävien sisältöön (c Anniina Hedman 2017).

Mielestäni varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 olevat oppimisen alueet ovat tärkeä yhdistää Viskarikansion sisältöön; näin ollen kansio säilyy uudenveroisena pidempään sekä jo aiemmin mainituissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on samat oppimisen alueet. Näin olen viisivuotiaat tutustuvat jo myös sitä kautta esikoulun sisältöihin.

ARVIOINTI JA POHDINTA

6.1 Kehittämisprosessin arviointi

Kehittämistyön prosessi kesti elokuusta 2016 huhtikuuhun 2017. Prosessi eteni koko ajan tasaiseen tahtiin, eikä varsinaista taukoa prosessissa syntynyt. Elokuusta loka-marraskuuhun prosessi eteni lähinnä suunnittelemalla ja käytännön asioita hoitaessa kuten tarkentamalla kehittämistyön aiheen sekä kirjoittamalla toimeksiantosopimuksen. Marraskuusta eteenpäin tein hyvin intensiivisesti töitä kehittämistyöhön liittyen. Työläin ja aikaa vievin osuus prosessissa oli työstövaihe, jossa suunnittelin kansion sisällön (tammi-maaliskuu).

Mielestäni kehittämisprosessin etuna oli, että siinä ei syntynyt välillä taukoja. Näin ollen pysyin koko ajan työssä kiinni ja tiesin mitä tehdä seuraavaksi. Koska aika oli kehittämisprosessissa rajallinen, helpotti se myös aikataulusuunnitelman tekoa. Aikataulusuunnitelman avulla pysyin koko prosessin ajan aikataulussa.

Kehittämistyössä käyttämäni menetelmät olivat mielestäni toimivia. Kyselyiden (alkukartoitus, väliarviointi, palaute) avulla sain osallistettua Verkanappulat Oy:n työyhteisöä sekä sain tärkeää ja arvokasta tietoa heidän ajatuksistaan ja tarpeistaan Viskarikansioon liittyen. Lisäksi heiltä saadun väliarvioinnin avulla pystyin tekemään kansiota mahdollisimman monipuolisen ja heidän toiveidensa mukaisen. Kokeileva toiminta oli mielestäni edellytys kansion kehittämiseksi. Sen avulla sain itse konkreettisesti tietoa siitä, miten tehtävät ja toiminnot sujuvat ja miten niitä pystyisi kehittämään toimivimmiksi. Dialogisuus näkyi koko kehittämisprosessin ajan minun, toimeksiantajan, johtoryhmän ja tiimien välillä. Pohdin kuitenkin, olisiko tiimien osuutta vielä enemmän pitänyt lisätä kansion suunnittelussa. Tämä olisi vaatinut kehittämisorukan keräämisen, joka taas vaatii työntekijöiltä enemmän. Lisäksi se olisi voinut olla haaste järjestää, sillä Verkanappulat Oy:n päiväkoteja on niin laajalti ympäri Varsinais-Suomea.

Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui mielestäni todella hyvin ja vaivattomasti. Kävimme paljon viestittelyä sähköpostilla. Tämä oli mielestäni hyvä tapa. Näin ollen toimeksiantaja tiesi tarkalleen kehittämisprosessin etenemisen sekä minä sain reaaliaikaisesti vastauksia kysymyksiini tarpeen tullen. Tiimeiltä vastaukset alkukartoituskyselyyn tulivat sovittuna ajankohtana ja laitoin jokaiselle vastanneelle aina kiitoksen vastauksesta. Ainoastaan väliarvioinnin vastauksista jouduin muistuttelemaan tiimejä vastaamaan. Uskon tämän johtuneen työyhteisön kiireistä päiväkodissa sekä kansion laajuudesta. Kaikilta vastanneilta sain todella hyvää ja rakentavaa palautetta kansioon liittyen.

6.2 Viskarikansion arviointi

Kehittämistehtävänäni oli tehdä yhtenäinen kansio, joka sisältäisi tarvittavat materiaalit minieskaritoimintaan varten. Kansion pääteemana olivat matemaattisten ja kielellisten taitojen harjoittelu. Kehittämistyöstä tuotoksena ja tuloksena tullut Viskarikansio sisältää tehtäviä, joissa on huomioitu 5-vuotiaan lapsen kehitys sekä elokuussa 2017 voimaan astuvan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa olevat oppimisen alueet.

Prosessin alussa tehtävänä oli luoda kansio, jonka tehtävät kaikki Verkanappulat Oy:n viisivuotiaat lapset kävisivät läpi ennen esikouluun siirtymistä. En ollut itse aiemmin ajatellut kansion sisällön rajaamista sen tarkemmin, mutta keskustelu toimeksiantajan ja työyhteisöltä saadun alkukartoituskyselyn perusteella aihe rajautui matemaattisten ja kielellisten taitojen harjoitteluun. Rajaus helpotti niin teoriaosuuden kuin kansion sisällönkin keräämistä.

Toimeksiantajan, johtoryhmän sekä työyhteisön toiveena oli, että tehtävät kansiossa olisivat toiminnallisia ja niissä olisi huomioitu 5-vuotiaan lapsen kehitys. Lisäksi toiveena oli, että tehtävissä olisi huomioitu lapselle ominainen tapa oppia ja toimia. Mielestäni oli myös tärkeää huomioida uusi tuleva varhaiskasvatussuunnitelma, jotta kansio olisi uudenveroinen vielä tulevinakin vuosina. Näin ollen se myös tukisi esikouluun siirtymistä oppimisalueiden olleen samoja varhaiskasvatussuunnitelmassa kuin esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

Sain toimeksiantajalta luvan suunnitella kansion sisältöä melko vapaasti. Prosessin alussa koin haasteeksi, miten paljon tehtäviä kansiossa tulisi olla. Vuodessa on 52 viikkoa, joten tehtäviä olisi pitänyt olla silloin 52 eli jokaiselle viikolle yksi. Aiemman työkokemuksen kautta tiesin, että päiväkodin toiminta etenee samalla tavalla kuin koulussa, joten laskin, montako viikkoa on koulua huomioiden lomat. Näin ollen viikkoja kertyi 38 ja se määräytyi tehtävien määräksi. Haastetta toi myös epävarmuus, ovatko leikit ja tehtävät liian yksinkertaisia tai liian tuttuja pitkää päiväkotiuuraa tehneille lastentarhanopettajille ja hoitajille. Kuitenkin väliarvioinnista tulleiden palautteiden perusteella tehtävät olivat monipuolisia ja hyviä.

Mielestäni valmis tuotos vastaa hyvin toimeksiantoa. Kansiossa on huomioitu lapselle tärkeä leikinomaisuus sekä tehtävissä monipuolisuus. Tehtävät eivät ole pelkästään pöydän ääressä tehtäviä kynätehtäviä vaan niissä on huomioitu myös toiminnallisuus.

Kansion sisältö on mielestäni selkeä ja ohjeet ovat helposti ymmärrettävät. Kansion sisällysluettelo ja sivunumerointi helpottavat kansion käyttäjää löytämään etsimänsä tehtävät ja lisäksi ne on jaoteltu erikseen matemaattisiin ja kielellisiin tehtäviin. Kansiossa olevat kuvat piristävät kansiota ja valmiit kuvamateriaalit helpottavat kansion käyttäjän työtä.

Mielestäni Viskarikansio on monipuolinen, kattava ja hyödyllinen kokonaisuus. Tehtävät vastaavat viisivuotiaan lapsen kehitystä ja niissä on huomioitu leikinomaisuus. Jokaiseen

tehtävään on merkitty mitä tehtävä vaatii tilan tai materiaalien puolesta. Tehtävissä on myös vinkkejä, miten toimintoa voi tehdä haastavammaksi tai helpommaksi sekä mitä eri materiaaleja voi käyttää.

Sain myös toimeksiantajalta palautteen Viskarikansiosta. Toimeksiantajan mielestä tuotoksessa tavoitteen saavuttaminen on toteutunut kiitettävästi. Toimeksiantajan mukaan tuotoksen hyödynnettävyys on myös kiitettävää ja se löytää varmasti paikkansa eri yksiköistä. Lisäksi toimeksiantaja toivoi, että kansio esitellään heinäkuussa 2017 kaikille työyhteisönjäsenille, jotta se jalkautuisi vielä paremmin lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien käyttöön. Toimeksiantajan mukaan tuotoksessa näkyy kiitettävästi osaaminen, johtopäätökset sekä tekijän aktiivisuus.

Mielestäni kehittämistyön raportti ja siinä oleva tietoperusta tukee Viskarikansiota hyvin. Tietoperusta koostuu varhaiskasvatuksesta sekä 5-vuotiaan lapsen kehityksestä sekä kielellisten ja matemaattisten taitojen kehityksestä. Tietoperustan ensimmäisessä osassa (luku 3) määrittelen varhaiskasvatuksen ja sen merkityksen lapsen kasvuun ja kehitykseen ja oppimiseen sekä toisessa osassa (luku 4) kerron 5-vuotiaan lapsen kehityksestä huomioiden kielellisten ja matemaattisten taitojen kehityksen sekä kuvaan myös leikin merkitystä lapsen oppimisessa. Nämä kaikki näkyvät kansion sisällössä.

Viskarikansion levittämisestä vastaa käytännössä toimeksiantaja. Lähetin toimeksiantajalle kansion PDF-tiedostona ja toimeksiantaja lisäsi sen Verkanappulat Oy:n extranettiin, josta jokaisen yksikön on mahdollista ottaa se käyttöön. Viskarikansiosta on tarkoitus teettää myös kirja jokaisen Verkanappulat Oy:n yksikköön. Konkreettinen Viskarikansio jää Verkanappuloiden Nappulalintaan. Levittämistä tapahtuu myös kesällä 2017, jolloin kansio esitellään vielä koko työyhteisölle. Tämän avulla Viskarikansiota juurrutetaan vielä enemmän Verkanappuloiden toimintaan mukaan.

Vaikka Viskarikansio on jo nyt todettu hyödylliseksi ja toimivaksi, olisi sitä hyvä kokeilla yhden toimintakauden ajan ja sen jälkeen sitä voisi myös jatkotyöstää ja kehittää eteenpäin. Tässä voisi mielestäni hyödyntää pohjana tekemääni Viskarikansiota ja lisätä aina uusia ideoita tullessa ne kansioon. Lisäksi pohdin, että Verkanappulat Oy:n työyhteisöstä voisi muodostua minieskaritiimi, joka suunnittelisi laajemmin minieskaritoimintaa tietyn väliajoin, joka taas tukisi enemmän minieskaritoiminnan yhtenäistämistä ja viisivuotiaiden valmiuksia aloittaa esikoulu. Toimeksiantaja oli todella kiinnostunut jatkokehittelystä sekä minieskaritiimin kokoamisesta.

6.3 Luotettavuus, eettisyys ja ammatillinen kasvu

Luotettavuutta kehittämistyössäni vahvistaa se, että olen kuvannut tarkasti kehittämisprosessin vaihe vaiheelta, kaikki on avointa, enkä ole käsitellyt luottamuksellisia

tietoja. Näin ollen en ole joutunut hälventämään mitään. Olen myös kiinnittänyt huomioita käyttämieni lähteiden luotettavuuteen.

Pohdin kehittämistyöni eettisyyttä lastentarhanopettajan ammattietiikan sekä sosionomin kompetenssien avulla. Eettiset periaatteet lastentarhanopettajan työssä ovat muun muassa jokaisen lapsen kohtelu tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti sekä ohjata ja edistää lapsen kasvua, oppimista ja kehitystä leikin ja ilon kautta. Lastentarhanopettaja toimii lisäksi kasvatustyön tukijana vanhemmille, pedagogisena asiantuntijana työyhteisössään sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijana yhteiskunnassa. (Lastentarhanopettajaliitto 2005, 5- 7.)

Viskarikansiota suunniteltaessa noudatin lastentarhanopettajan eettisiä periaatteita. Kansioon valituissa toiminnoissa oli tarkoin huomioitu 5-vuotiaan lapsen kehitys ja oppiminen. Kansiossa on huomioitu myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 olevat oppimisen alueet, jotta sisältö tukisi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti lapsen oppimista ja kehitystä. Myös leikin merkitys on huomioituna kansion sisällöissä ja tätä kautta mielestäni kansion tärkeimpänä tehtävänä onkin muodostaa leikin kautta oppimisen ilo lapselle. Pidin myös tärkeänä huomioida jokaisen lapsen kehittyvän omaan tahtiinsa. Tämä näkyi kansion sisällössä antamalla vinkkejä, miten tehtävissä voi huomioida eri vaikeusasteita. Pohdin kuitenkin, olisiko kansiossa pitänyt näkyä enemmän lapsen osallisuus suunnittelussa. Toisaalta, tämä olisi varmasti vaatinut laajemman kehittämistyön. Ehkä tätä voisi kuitenkin pitää myös jatkokehittämiseksi, miten saisi lasten osallisuuden näkyviin minieskaritoiminnassa.

Sosionomin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä lisäksi myös työyhteisö-, johtamis-, ja yrittäjyysosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulukoulutuksen kompetenssit 2016.)

Kehittämisprosessi oli pitkä ja antoisa ja suurella osalla ammatillista kasvua. Opin, kuinka luoda ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde toimeksiantajan sekä muun työyhteisön kanssa ja miten tärkeässä roolissa ne ovat kehittämistyön kannalta. Nämä näkyivät onnistuneena kehittämistyönä. Myös kehittämistyön tuotoksen suunnittelu ja toteutus toivat uutta näkökulmaa. Sain paljon uutta teoreettista tietoa enkä ollut ajatellut aiemmin, miten paljon kansion suunnittelussa tulee huomioida varhaiskasvatuksen laissa määritellyt periaatteet, 5-vuotiaan lapsen kehitys sekä myös toiminnallisista oppaista tulleiden ideoiden sisältö, jotta siitä muodostui toimiva ja monipuolinen kansio.

Koen myös kasvaneeni ammatillisesti kehittämisprosessin aikana. Syksyllä aloittaessani kehittämistyötä, en vielä tiennyt työllistyväni kyseiseen ryhmään, jossa tarkoitukseni oli kokeilla kansion toimivuutta. Työllistymisen myötä pääsin kokeilemaan kansion sisältöä syvemmin ja

useammin sekä pohtimaan enemmän sen toimivuutta. Lisäksi sain varmuutta teoriatietoihini työskentelemällä nimenomaa viisivuotiaiden lasten kanssa ja tekemällä omia huomioitani heidän kehityksen tasosta ja löytämällä niistä yhtenäisyyksiä keräämääni teoriaan nähden.

Kaiken kaikkiaan opin paljon kehittämistyöstä. Viskarikansion luominen oli monivaiheinen prosessi, jonka avulla sain kokemusta kehittämishankkeen suunnittelusta, toteutuksesta sekä sen arvioinnista ja raportoinnista. Kehittämisprosessin edetessä ymmärsin, miten tärkeässä roolissa alkuvaiheessa tehdyn suunnitelman ja aikataulutuksen merkitys on ja miten ne helpottavat aikataulussa pysymistä. Koko prosessin ajan reflektoin tekemääni ja henkilökohtainen päiväkirja oli yhtenä edellytyksenä onnistuneelle kehittämistyölle. Sen avulla sain kirjattua mieleen tulleita pohdintoja sekä palattua niihin tarpeen vaatiessa.

Vaikka yhteistyö oli sujuvaa ja toimivaa kaikkien toimijoiden kanssa, mielestäni haasteena oli sen laaja levitys. Viskarikansio tulee käyttöön 14 eri päiväkotiin ja tätä kautta pohdin, sainko osallistettua työyhteisöä tarpeeksi mukaan suunnitteluun. Toisaalta, kaikilla yksiköillä oli alusta asti mahdollisuus vaikuttaa ja vastata alkukartoituskyselyyn ja väliarviointiin, joten siitä ei mielestäni ainakaan ole voinut jäädä kiinni. Alkukartoituskyselyssä sain seitsemältä eri yksiköltä vastauksen. Toisaalta sähköpostilla lähetetyt kysymykset ja ylipäätään päiväkodin hektinen arki saattaa vaikuttaa vastanneiden määrään. Mielestäni jatkokehittämiseksi minieskaritiimin kerääminen toimii varmasti tulevaisuudessa oivana tapana saada osallistettua työntekijöitä vielä enemmän.

LÄHTEET

- Aerila, J.-N.; Kinon, J. & Pöntelin, R. 2010. Kielen opettaminen ja vuorovaikutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä. Teoksessa Korhonen, R.; Rönkkö, M.-L. & Aerila, J. (toim.) Pienet oppimissa – kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint 45 – 47.
- Aho, L. 2001. Esiopetus osana lapsuutta. Teoksessa Högström, B & Saloranta, O. (toim.) Esiopetus tavoitteellisen oppimispolun alkuna. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy 8 – 10.
- Anttila, P. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: AKATIIMI Oy
- Brotherus, A.; Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. 2., uudistettu painos. Helsinki: WSOY
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 3., muutettu painos, sisältää määräyksen 72/011/2015 mukaiset muutokset. Helsinki: Opetushallitus.
- Erikson, E.H. 1982. Lapsuus ja yhteiskunta. Suom. Huttunen, E. 2., tarkistettu painos. Jyväskylä: K. J. Gummerrus Osakeyhtiön kirjapaino.
- Hakkarainen, P. 2008. Lähikehityksen vyöhyke. Teoksessa Helenius, A & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat – Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy 45 – 49.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tukija ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Jakkula, K. 2008. Ensimmäiset vuodet luovat lapsen kehityksen perustan. Teoksessa Helenius, A & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat – Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy 33.
- Järvinen, M.-L. 2011. Konstruktivistinen oppimiskäsitys opettajan pedagogisena työvälineenä alkuopetuksessa – Näkökulmia muutokseen. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Karling, M.; Ojanen, T.; Sivén, T.; Vihunen, R. & Vilén, M. 2009. Lapsen aika. 12., uudistettu painos. Helsinki: WSOY
- Ketonen, R.; Launonen, K.; Ikonen, A.; Salmi, P.; Palmroth, A.; Röman, M. & Mattinen, A. 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, T.; Aro, T.; Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus
- Kilpatrick, J.; Swafford, J. & Findell, B. 2001. Adding it up – Helping children learn mathematics. Washington DC: National Research Council. Saatavissa myös https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=pvI7uDPo0-YC&oi=fnd&pg=PA1&dq=how+children+learn&ots=vA63eVAofp&sig=6AamysAGEkxJuRDDPod-qJnJF5Y&redir_esc=y#v=onepage&q=how%20children%20learn&f=false.
- Koponen, T.; Mononen, R. & Räsänen, P. 2014. Matemaattiset valmiudet. Teoksessa Siiskonen, T.; Aro, T.; Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus
- Lastentarhanopettajanliitto 2005. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Viitattu 22.3.2017 <http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Ammattietiikka>.
- Laurinsalo, V. & Alopaeus-Laurinsalo, N. 2010. Lapsen sensomotorinen kehitys ja oppimisvalmiudet. Helsinki: V. Laurinsalo T:mi.
- Leskinen, E., Jaakkola, T. & Norrena, J. 2016. Toiminnallisuudesta on moneksi. Teoksessa Norrena J. (toim.) Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä. Jyväskylä: PS-kustannus, 13 – 14.
- Lyytinen, P. 2014. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, T.; Aro, T.; Ahonen T. & Ketonen R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus 51 – 54.

Lyytinen, P. & Lautamo, T. 2014. Leikki. Teoksessa Siiskonen, T.; Aro, T.; Ahonen T. & Ketonen R. (toim.) *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus 228.

Merisuo-Storm, T. 2010. Lapsen sukeutuvan luku- ja kirjoitustaidon kehittyminen. Teoksessa Korhonen, R.; Rönkkö, M-L. & Aerila, J. (toim.) *Pienet oppimassa – kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen*. Turku: Uniprint 17.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto Oy.

MLL 2016a. 5-6-vuotias. Viitattu 4.11.2016 http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/.

MLL 2016b. Oppiminen ja älyllinen kehitys. Viitattu 2.1.2017 http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/oppiminen/.

Nurmi, J-E.; Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Lyytinen, P.; Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus 2016a. Varhaiskasvatus. Viitattu 22.11.2016 http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus.

Opetushallitus 2016b. VASU2017 – varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen. Viitattu 4.11.2016 http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus.

Opetushallitus 2016c. Vaikuttava varhaiskasvatus – tilanne katsaus toukokuu 2016. Viitattu 2.1.2017 http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.

Palmer, H., Henriksson, J. & Hussein, R. 2014. Integrating Mathematical Learning During Caregiving Routines: A Study of Toddlers in Swedish Preschools. *Early Childhood Educ J* (2016) 44:79–87.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Singer, D G.; Golinkoff, R B. & Hirsh-Pasek, K. 2006. *Play = Learning – How play motivates and Enhances Children’s Cognitive and Social-Emotional Growth*. New York: Oxford University Press. Saatavissa myös <https://books.google.fi/books?id=9NFluO7WrdwC&printsec=frontcover&dq=how+children+learn+and+playing&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwigxr7YtPHSAhXGHJoKHXNIBn4Q6AEIG-TAA#v=onepage&q=how%20children%20learn%20and%20playing&f=false>.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Hyväksytty sosiaalialan AMK-verkoston verkostokokouksessa Kuopiossa 29.4.2016.

Sosiaali ja terveysministeriö 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali ja terveysministeriö.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973. Voimaantulo 1.4.1973. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1973/19730036>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Toinen tarkistettu painos. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes-Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Verkanappulat 2016a. Verkanappulat - Hyvän sykkeen päiväkotit. Viitattu 12.1.2017 <http://www.verkanappulat.fi/>.

Verkanappulat 2016b. Laatu. Viitattu 12.1.2017 <http://www.verkanappulat.fi/laatu.php>.

- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vuori, I. 2009. Tuhat tapaa opettaa – menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. 8., painos. Tampere: Resurssi.
- Vuorio, J-M. 2010. Matematiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Korhonen, R.; Rönkkö, M-L. & Aerila, J. (toim.) Pienet oppimassa – kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint 135; 140.
- Wells, G. 2009. The Social Context of Language and Literacy Development. Teoksessa Barbarin O A. & Wasik, B H. Handbook of Child Development and Early Education: Research to Practice. New York: The Guilford Publications Inc.

Alkukartoituskysely

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyöni yhteistyössä Verkanappulat Oy:n kanssa. Tarkoituksena on tehdä 5-vuotiaille ”minieskari”-kansio, jossa olisi sopivia tehtäviä minieskaritoimintaa varten.

Ajattelin tehdä pienen alkukartoituksen kansiota varten. Toivottavasti ehditte vastata kysymyksiin ja palauttaa ne mahdollisimman pian, viimeistään 7.11.16 mennessä. Teemat ja tehtävien tyylit tarkentuvat myöhemmin tämän kyselyn perusteella.

Kiitos paljon vaivannäöstä!

yst. terv.

Anniina Hedman

1. Millaisia tarpeita teillä on minieskarikansioon?
2. Millaisia toiveita teillä on liittyen minieskarikansioon?
3. Omia ideoita/ajatuksia kansioon liittyen?

Alkukartoituskyselyyn vastanneille lähetetty sähköposti

Hedman Anniina

su 13.11.2016 19:55

Vastaanottaja: Eikka Ylmaa <eikka.ylmaa@uukku.com>;

Siiri Luoto Nappulalinna <siiriluo.kot.nappulalinna@gmail.com>;

Salama Nappulamäki <salama.nappulamaki@gmail.com>;

Tiia Ihalainen <tiiaihalainen@verkanappulat.fi>;

Hakametsä Miakanta <hakametsa.mikanta@gmail.com>; minna.takkula@verkanappulat.fi ↗

Vastaa kaikille | v

Hei!

ja kiitos vielä kaikille kattavista vastauksista. Vielä on mahdollisuus vaikuttaa minieskarikansion sisältöön, eli jos tulee jotain mieleen niin laittakaa ihmeessä viestiä! :)

Vastauksistanne nousi hyvin esiin tarpeet ja toiveet minieskarikansiota kohtaan.

Toiveenanne on monipuolinen kansio. Kaikissa vastauksissa nousi esiin kolme pääteemaa: kielelliset tehtävät, matemaattiset tehtävät ja tunnetaitoihin liittyvät tehtävät. Lisäksi olitte toivoneet, että tehtävissä huomioitaisiin toiminnallisuus. Olitte myös toivoneet kynätehtäviä.

Alustavasi suunnittelen näiden kolmen pääteeman perusteella sisällön, huomioiden lapselle ominaisen tavan oppia ja toimia. Pyrin tekemään sisällöstä mahdollisimman monipuolisen ja huomioimaan toiveenne! :)

Kiitos vielä kerran ja palataan asiaan puolin ja toisin jos tulee jotain!

Ystävällisin terveisin,
Anniina

Toimeksiantajalta saatu lista aiemmin suunniteltuun minieskaritoimintaan

MINIESKARITOIMINTA

- * Toimintaa kerran viikossa
- * Vuoroviikoin kielelliset ja matemaattiset taidot
- * Yhteinen minieskari talon kaikkien minieskareiden kanssa kerran kuukaudessa

* TOIMINNALLISET

- o Tutustumisleikkejä (talon eri minieskareiden välillä)
- o Oman nimen kirjoitus metsän antimilla
- o Kielellisiä kuullun ymmärrystehtäviä ohjeiden mukaan (esim. laita keppi kiven päälle)
- o Kirjainbingo, numerobingo
- o Maa-meri-laiva kirjaimilla
- o Tarinan keksiminen kuvista (kuvien leikkaaminen ja järjestäminen)
- o Kehokirjaimet metsässä ja sisällä (+ otettiin kuva havainnollistamaan kirjainta)
- o Lukujono 1-10 toiminnallisesti
- o Luokittelua kuullun perusteella ("Mikä ei kuulu joukkoon")
- o Muotojen harjoittelu metsässä kehon avulla, piirtämällä sekä ohjeiden mukaan piirtämällä, Twisterin pelaaminen muodoilla
- o Käsitteiden harjoittelu: vähän – paljon, ylhäällä – alhaalla, pitkä – lyhyt, edessä – takana (pastillialusta)
- o Mallista rakentaminen (aikuinen lapselle, lapsi toiselle) esim. legoilla
- o Numero- ja lukumäärävastaavuuspeli
- o Sanojen tavuttaminen taputtamalla

* KIRJALLISET

- o Numerot 1-10 piirtämällä
- o Alkuäänneharjoitus bingon avulla
- o oman nimen kirjoittamista harjoiteltu lähes päivittäin esim. pöytähommissa.

Väliarviointi

Hei!

Tässä liitteenä raakile Viskarikansiosta. Lopullinen kansion sisältö/muoto/yms määräytyvät teiltä tulevien palautteiden mukaan. Sisältö painottuu nyt toiveidenne mukaan matemaattisiin sekä kielellisiin tehtäviin (huomioiden toiminnallisuuden), jotka tukevat 5-vuotiaan lapsen kasvua ja kehitystä.

Sain aiemmin syksyllä ohjeistuksen, että tarkoituksena on järjestää minieskaria kerran viikossa, vuoroviikoin matemaattiset ja kielelliset tehtävät. Lisäksi tarkoituksena on järjestää kerran kuukaudessa talon kaikkien minieskarien kesken yhteinen hetki. Laskin, että kouluviikkoja vuodessa on 38, joten suunnittelin 19 matemaattista ja 19 kielellistä harjoitetta eli jokaiselle vuoroviikolle yhden harjoitteen. Lisäksi vuodessa on 10 kuu-kautta koulua, joten tein myös 10 erilaista tutustumis ja vuorovaikutusleikkejä yhteiseen minieskariin.

Olen jakanut kansion nyt kolmeen osaan; matemaattiset taidot, kielelliset taidot sekä yhteiseen minieskariin erilaisia tutustumis- ja vuorovaikutustaitoharjoitteita. Harjoitteiden pituus vaihtelee ja riippuu täysin ryhmän koosta sekä osallistujista. Vaikka teemat painottuvat matemaattisiin sekä kielellisiin taitoihin, on jokaisen harjoitteen alla myös muita sisältöjä (esim. hienomotoriikka/motoriikkaa, sijaintikäsitteet, vuorovaikutus, ilmaisu, jne.) Lisäksi kielellisten taitojen alle lisäsin myös harjoitteita, jossa samalla harjoitellaan tunteita.

Kansiossa seikkailee Helmi-käärme, jota voi hyödyntää mukana laskuissa ja tehtävissä ja minieskarin toukokuussa, ennen eskarin alkua, lapset saisivat viedä tekemänsä Helmikäärmeet kotiin. Testaan itse kaikki harjoitteet ja muokkaan/laitan vinkkejä sen mukaan, mitä itse olen havainnut kyseisessä tuokiossa. Muutama liite/esimerkki puuttuu vielä, lisään ne kyllä! ☺

Toivottavasti ehditte kommentoida 17.2. mennessä sähköpostilla kansiota ja antaa riisuja, ruusuja ja kunnolla ideoita ja ehdotuksia, jotta kansiota tulisi mahdollisimman monipuolinen/hyödyllinen meille kaikille ☺

Kiitos jo etukäteen! - Anniina

Tarinan käyttäminen kehittämishankkeessa

Hedman Anniina

ma 6.2, 18:24

info@iltasatu.org

Vastaa kaikille | v

Lähetetyt

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija ja olen tekemässä opinnäytetyötäni 5-vuotiaille lapsille toiminnallista kansiota varhaiskasvatukseen. Löysin sivuiltanne sadun "Keksijäpoika Aatos", jonka on kirjoittanut Sanni Lounivuo. Pystyttekö välittämään kysymyksen Lounivuolle, tai pystyttekö te vastaamaan, saanko käyttää tarinaa opinnäytetyössäni? Lähteissä tottakai mainitaan tarinan kirjoittaja sekä mistä teksti on lainattu. Pelkkä teksti olisi lainattua, ei kuvat.

Tarinan tarkoituksena olisi virittää lapset rakentelemaan ja kehittämään erilaisista materiaaleista vekottimia ja vempaimia.

Ystävällisin terveisin,
Anniina

Hei!

Kati Weiss <info@iltasatu.org>

Eilen, 17:34

Hedman Anniina

Vastaa kaikille | v

Hei Anniina,

Kiitos viestistäsi! Saat ilomielin Sanni Lounivuon luvan käyttää tekstiä opinnäytetyössäsi, kiva jos tykkäsit sadusta.

Toivottavasti syntyy hienoja vekottimia ja vempaimia. :)

Terveisin

Kati Weiss